

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ 17 ฉบับที่ 191 เดือนกรกฎาคม 2561

- แนวทางการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย
- การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน
- โซเซียลมีเดียกับการเมืองไทย

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ 17 ฉบับที่ 191

ประจำเดือน กรกฎาคม 2561

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร
ด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้
ให้แก่บุคคลในวงงานรัฐสภา อันเป็นประโยชน์ต่อ
การปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร 10400
โทรศัพท์ 0 2244 2067-8
โทรสาร 0 2244 2062

ที่ปรึกษา

นายคุณวุฒิ ตันตระกูล
รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
นางอรรพรรณ พันธุ์เปื้อง
ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
นางสาวอุษา โฆษิตตระกูล
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

นางสาวปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

กองบรรณาธิการ

นางสาวนารีลักษณ์ ศิริวรรณ
นายสิริสุสร กระแสร์สุนทร
นายจันทรม สีหาบุญลี
นางสาวปิยะวรรณ ปานโต
นางสาววิมลรัศม์ ศานติธรรม
นางสาวอัญชลิ จวงจันทร์
นางสาววิจิตรา ประยูรวงษ์
นางสาววิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล

ฝ่ายจัดพิมพ์

นางสาวธณัฐดา หาเรือนศรี
นางณัฐชานันท์ หนูทองอินทร์

ฝ่ายเผยแพร่

นางภักดิ์กัญญา มากทองไทร
นางสาวนวลละออง พรแก้ว

บทบรรณาธิการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภาตาม บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการตรากฎหมาย ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และให้ความเห็นชอบเรื่อง สำคัญของประเทศ ทั้งมีพันธกิจสนับสนุนการดำเนินบทบาทของสถาบันนิติบัญญัติในเวทีประชาคมอาเซียน และรัฐสภาระหว่างประเทศ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและพัฒนา ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง (High Performance Organization) และสามารถตอบสนองต่อบทบาทในภารกิจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกรัฐสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการสนับสนุนข้อมูลด้านวิชาการ โดยเฉพาะ ข้อเท็จจริง ผลการวิเคราะห์ และผลการวิจัย ซึ่งปัจจุบันการดำเนินงานวิจัยของสำนักงานฯ มีลักษณะเป็นการ ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยแก่นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษาในหัวข้อเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถาบัน นิติบัญญัติ และมีการกิจกรรมส่งเสริมให้มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยจัดทำบทความวิจัยเพื่อ เผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา รวมถึง การวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวงงานรัฐสภา ตลอดจนจัดสัมมนาผลการวิจัย ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนา ศักยภาพด้านการวิจัยและพัฒนาของสำนักงานฯ ให้สามารถขับเคลื่อนงานวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์ใน เเวทีของฝ่ายนิติบัญญัติ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือว่าด้วย การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อสถาบันนิติบัญญัติกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2561 ภายใต้ภารกิจการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการนิติบัญญัติด้านการวิเคราะห์ สืบค้นและเชื่อมโยงข้อมูลทางการวิจัย และเพื่อนำเสนอผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย และ ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในกระบวนการนิติบัญญัติ ซึ่งต่อไปจะได้นำผลงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องมาใช้ใน วงงานนิติบัญญัติได้

ส่วนเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับเดือนกรกฎาคม 2561 ประกอบด้วยคอลัมน์ ครอบคลุมงานสภา เรื่อง “โครงการเสวนาทางวิชาการสำนักงบประมาณของรัฐสภา เรื่อง ผลการศึกษาและ ติดตามแผนงานบูรณาการ” การนำเสนอผลงานการศึกษาของสำนักงบประมาณของรัฐสภา ทั้งหมด 4 แผนงาน บูรณาการ คอลัมน์บทความวิจัย เรื่อง “แนวทางการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย” นำเสนอการดูแล สุขภาพของผู้สูงอายุซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุมานับตั้งแต่ปี 2548 และได้คาดการณ์ว่าจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในปี 2564 คอลัมน์งานวิจัยและพัฒนา มีจำนวน 2 เรื่อง นำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนคือ 1) การบังคับใช้กฎหมายไทยตามพันธกรณีภายใต้ความ ตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อม และ 2) การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน คอลัมน์ บทความที่น่าสนใจ จากเหตุการณ์การค้นหาและกู้ภัยผู้ประสบภัย 13 ชีวิตที่ติดภายในถ้ำหลวง วนอุทยาน ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 23 มิถุนายน-10 กรกฎาคม 2561 ซึ่งทั้ง 13 ชีวิตได้เข้าไปในถ้ำหลวงและไม่สามารถกลับออกมาได้ เนื่องจากเกิดฝนตกอย่างหนัก ทำให้น้ำฝนไหลเอ่อ เข้าท่วมถ้ำจนปิดทางออกทั้งหมด ขอนำเสนอเรื่อง “การเอาตัวรอดและการยังชีพในป่าหรือถ้ำ” เพื่อเป็นการให้ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเอาตัวรอดและเพิ่มความระมัดระวังในการเที่ยวป่าหรือถ้ำ คอลัมน์เกาะกระแสโพลล์ เรื่อง “โซเซียลมีเดียกับการเมืองไทย” นำเสนอความเห็นการใช้โซเซียลมีเดียในการติดตามสถานการณ์ การเมือง แสดงความเห็นทางการเมืองและสร้างปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายทางการเมืองต่าง ๆ คอลัมน์รอบโลกวิจัย เรื่อง “การจัดการขยะพลาสติกเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม” นำเสนอการความรู้เกี่ยวกับอันตรายจาก

สารประกอบในพลาสติก นโยบายและมาตรการในการจัดการขยะพลาสติกในต่างประเทศและไทยเพื่อสร้างจิตสำนึกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้พลาสติกให้น้อยลง

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับสาระความรู้จากบทความในคอลัมน์ต่าง ๆ ของเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ประจำเดือนกรกฎาคม 2561 อนึ่ง ภาพปกและภาพประกอบจากพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือว่าด้วยการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อสถาบันนิติบัญญัติ ระหว่างสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย วันศุกร์ที่ 6 กรกฎาคม 2561 ณ ห้องรับรอง ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 1 จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

หน้า

รอบด้านงานสภา

- โครงการเสวนาทางวิชาการ สำนักงบประมาณของรัฐสภา เรื่อง
“ผลการศึกษาและติดตามแผนงานบูรณาการ” 1
เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

บทความวิจัย

- แนวทางการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย 8
เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต

งานวิจัยและพัฒนา

- การบังคับใช้กฎหมายไทยตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อม 14
เรียบเรียงโดย จันทมร สีหาบุญลี
- การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน 20
เรียบเรียงโดย นารัตักษณ์ ศิริวรรณ

บทความที่น่าสนใจ

- การเอาตัวรอดและการยังชีพในป่าหรือถ้ำ 26
เรียบเรียงโดย สิทธิสร กระแสร์สุนทร

เกาะกระแสโพลล์

- โซเชียลมีเดียกับการเมืองไทย 31
เรียบเรียงโดย วิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล

รอบโลกวิจัย

- การจัดการขยะพลาสติกเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม 36
เรียบเรียงโดย วิจิตรา ประยูรวงษ์

รอบด้านงานสภา

โครงการเสวนาทางวิชาการ สำนักงบประมาณของรัฐสภา เรื่อง “ผลการศึกษาและติดตามแผนงานบูรณาการ”

เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

ภาพจาก: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=48505&filename=index

งบประมาณแผ่นดินเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดินโดยเป็นปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน รวมถึงสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา รัฐบาลจะนำเงินแผ่นดินไปใช้จ่ายก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐสภาในฐานะที่เป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล การพิจารณาอนุมัติงบประมาณและการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ จึงเป็นภารกิจสำคัญของฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนั้น เพื่อให้งบประมาณแผ่นดินถูกนำไปใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง สำนักงบประมาณของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หน่วยงานสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณางบประมาณแก่คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี จึงได้จัดให้มีโครงการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “ผลการศึกษาและติดตามแผนงานบูรณาการ” ทั้งนี้ เพื่อให้การพิจารณาอนุมัติงบประมาณแผ่นดินและการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินของรัฐสภามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายสำคัญของรัฐบาล ลดความซ้ำซ้อนในการทำงานและการใช้จ่ายงบประมาณ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มีการจัดทำงบประมาณแผนงานบูรณาการจำนวนทั้งสิ้น 29 แผนงานบูรณาการ ซึ่งในขั้นการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มีความเห็นและข้อสังเกตภาพรวมต่อการจัดสรรงบประมาณแผนงานบูรณาการของรัฐบาลคือ การจัดสรรงบประมาณต้องปรับปรุงวิธีการใหม่เพื่อลดความซ้ำซ้อนกับแผนงานอื่น กำหนดนิยาม ขอบเขต และเงื่อนไขให้ชัดเจน มีขนาดพอเหมาะ ที่จะบริหารจัดการร่วมกันในลักษณะชุดโครงการ จำนวนแผนงานบูรณาการควรลดให้เหลือเฉพาะที่เป็นประเด็นนโยบายสำคัญเร่งด่วนต้องมีการร่วมกันคิดร่วมกันทำ โดยกำหนดแผนปฏิบัติงาน เป้าหมายชัดเจน มีการกำหนดร่วมกัน ควรเร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณให้ความสำคัญกับหลักการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ และหน่วยงานเจ้าภาพควรพิจารณาเฉพาะกิจกรรม/โครงการที่ตอบสนองต่อตัวชี้วัดและเป้าหมาย รวมทั้งควรกำกับและประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้ผลงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยสำนักงบประมาณของรัฐสภา หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐบาลให้เป็นไปอย่างเหมาะสม คุ่มค่าและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบ เพื่อเป็นข้อมูลและข้อเสนอแนะต่อสมาชิกรัฐสภาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายและร่างพระราชบัญญัติด้านการเงินการคลังอื่น ๆ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ได้ดำเนินการศึกษาและติดตามการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการ จำนวน 4 แผนงานบูรณาการ ประกอบด้วย 1) แผนงานบูรณาการ งบประมาณในเชิงพื้นที่ (Area Based) : กรณีศึกษาพื้นที่ภาคตะวันออก 2) แผนงานบูรณาการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการ 3) แผนงานบูรณาการการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกและ 4) แผนงานบูรณาการพัฒนาด้านคมนาคมและระบบโลจิสติกส์ และได้โครงการเสวนาทางวิชาการเรื่อง “ผลการศึกษาและติดตามแผนงานบูรณาการ” เพื่อนำเสนอผลงานทางวิชาการ วิพากษ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานภายในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 ณ ห้องสภานิติฯ ชั้น 1 อาคารรัฐสภา 1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสรุปสาระสำคัญผลการศึกษามีดังนี้

1. ผลการศึกษาแผนงานบูรณาการงบประมาณในเชิงพื้นที่ (Area Based) : กรณีศึกษาพื้นที่ภาคตะวันออก อันประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด สมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่ศึกษาเนื่องจากเป็นพื้นที่ภาคที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ของประเทศ พบว่า 1) ประเด็นความเชื่อมโยงสอดคล้องของการจัดสรรงบประมาณกับยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกมีการกำหนดเป้าหมาย/แนวทางการพัฒนา/ตัวชี้วัดเห็นความสอดคล้องกับทิศทางและจุดเน้นการพัฒนาภาคตะวันออกตามยุทธศาสตร์ที่ 9 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ชัดเจนในแผนงานบูรณาการเพื่อการพัฒนาพื้นที่ระดับภาค ซึ่งเป็นการจัดทำงบประมาณที่มุ่งสนองนโยบายและยุทธศาสตร์จากบนสู่ล่างเป็นสำคัญ สำหรับแผนงานบูรณาการส่งเสริมการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการในส่วนงบประมาณของจังหวัดต่าง ๆ นั้น จะเป็นการแก้ไขปัญหาและความต้องการของพื้นที่ซึ่งมุ่งไปที่การจัดทำกิจกรรมโครงการตามความจำเป็นเร่งด่วนของพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ส่วนงบประมาณของกลุ่มจังหวัดนั้นเริ่มให้ความสำคัญกับกิจกรรมโครงการที่ส่งผลกระทบในภาพรวมของกลุ่มจังหวัดมากขึ้นจึงเห็นความสอดคล้องสัมพันธ์กับเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาภาคตะวันออก ส่วนแผนงานบูรณาการส่งเสริมการกระจาย

อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดสรรงบประมาณที่มีได้คำนึงถึงเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาพื้นที่ระดับภาค เนื่องจากมุ่งผลสัมฤทธิ์การจัดบริการสาธารณะตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสำคัญ 2) ประเด็นความเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของการดำเนินกิจกรรมโครงการพบว่า แม้ตามเอกสารงบประมาณมีการจัดโครงสร้างเชื่อมโยงของกิจกรรม/โครงการให้เห็นความสัมพันธ์ในลักษณะห่วงโซ่ คุณค่าของการดำเนินการอย่างมีระบบ แต่จากการศึกษาข้อมูลการดำเนินงานในพื้นที่พบว่า กิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการส่วนใหญ่มีความเป็นเอกเทศ กล่าวคือ ไม่สามารถระบุได้ว่ากิจกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ แต่ละหน่วยงานดำเนินการมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่จะสามารถสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในประเด็นใด เรื่องใด ทำให้ไม่เห็นภาพความเชื่อมโยงในลักษณะห่วงโซ่ คุณค่าที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ระดับภาคได้ อีกทั้ง กิจกรรม/โครงการส่วนใหญ่ยังให้น้ำหนักไปที่กิจกรรมต้นน้ำในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเป็นหลัก ส่วนกิจกรรมกลางน้ำ และกิจกรรมปลายน้ำยังให้น้ำหนักไม่มากนัก 3) ประเด็นความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของกิจกรรม/โครงการ ในด้านการจัดสรรงบประมาณและการดำเนินงานนั้น ถือว่าการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวและบริการในพื้นที่ภาคตะวันออก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ไม่พบความซ้ำซ้อนของการจัดสรรงบประมาณและการดำเนินงานในพื้นที่อย่างชัดเจน แม้จะพบว่า มีบางกิจกรรม/โครงการที่มีการดำเนินงานในประเด็นเดียวกันในพื้นที่เดียวกัน แต่เมื่อศึกษารายละเอียดการดำเนินงานแล้วพบว่า มีความแตกต่างกันในกลุ่มเป้าหมายและรูปแบบการดำเนินงาน จึงมีลักษณะการส่งเสริมซึ่งกันและกันมากกว่าความซ้ำซ้อนของการดำเนินงาน

กล่าวโดยสรุปคือ การจัดทำงานงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ในมิติพื้นที่ (Area) ของภาคตะวันออก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีได้นำกรอบทิศทางการพัฒนาพื้นที่ภาคตามยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาพื้นที่ภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มาเป็นกรอบในการจัดทำงานงบประมาณและการดำเนินงานอย่างจริงจัง โดยจะเห็นชัดเจนว่ามีเพียงแผนบูรณาการเพื่อการพัฒนาพื้นที่ภาคที่ยึดถือตามกรอบทิศทางการพัฒนาพื้นที่ภาคมากำหนดนโยบายการจัดสรรงบประมาณ เป้าหมาย/แนวทางการพัฒนา/ตัวชี้วัดการดำเนินงาน ส่วนแผนงานบูรณาการส่งเสริมการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการงบประมาณจังหวัดส่วนใหญ่มุ่งตอบสนองความต้องการและความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในพื้นที่เป็นสำคัญ ส่วนงบประมาณของกลุ่มจังหวัดยังมีลักษณะกระจายงบประมาณไปใช้แก้ไขปัญหาความจำเป็นของจังหวัดต่าง ๆ ทำให้ขาดพลังในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในภาพรวม และแผนงานบูรณาการส่งเสริมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างชัดเจนว่า การจัดสรรงบประมาณมิได้คำนึงถึงเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาภาค เนื่องจากมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการจัดบริการสาธารณะตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสำคัญ ประกอบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก จึงขาดศักยภาพในการที่จะทำโครงการขนาดใหญ่ให้มีผลกระทบต่อภาพรวมการพัฒนาพื้นที่ภาค

2. ผลการศึกษาแผนงานบูรณาการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการ พบว่า 1) ตัวชี้วัดของแผนงานบูรณาการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการที่กำหนดไว้ไม่ต่ำกว่า 2.5 ล้านล้านบาทนั้น ไม่ได้เกิดจากการดำเนินการของหน่วยงานภายใต้แผนบูรณาการนี้เพียงแผนเดียว ดังนั้น การกำหนดตัวชี้วัดร่วมของแผนงานบูรณาการควรกำหนดให้สอดคล้องกับขอบเขตภารกิจที่ส่วนราชการดำเนินการภายใต้แผนบูรณาการนี้เท่านั้น 2) ไม่มีแผนปฏิบัติการระยะ 3-5 ปี ที่ระบุโครงการ พื้นที่ ระยะเวลา และผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีผลทำให้ดำเนินการไม่เชื่อมโยงไม่สามารถส่งต่อผลงานและภารกิจระหว่างกันได้และไม่มีการหรือ

โครงการดำเนินการ หากได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพิ่มเติม 3) ระยะเวลาการจัดทำและพิจารณางานหรือโครงการต่าง ๆ ภายใต้แผนงานบูรณาการฯ มีน้อยเกินไป คณะกรรมการฯ และหน่วยงานเจ้าภาพไม่มีเวลาพิจารณาเนื้อหาและความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน 4) งาน/โครงการตามแผนงานบูรณาการฯ ท้องเที่ยว ครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศทำให้ไม่สามารถติดตามประเมินผลลัพธ์ภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ผลการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการฯ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องคือ ขาดการประสานงานระหว่างคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติและคณะกรรมการบูรณาการฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ส่งผลให้การทำงานภายใต้แผนงานบูรณาการฯ เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานระหว่างนอกหน่วยงานที่อยู่ภายใต้แผนงานบูรณาการฯ และหน่วยงานอื่น และมีส่วนราชการหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ใกล้เคียงกัน เช่น งานจัดเก็บข้อมูลด้านการท่องเที่ยว การจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการส่งเสริมการตลาด เป็นต้น ทำให้เกิดภารกิจที่ทับซ้อนกัน 6) ผลการติดตามและประเมินผลแผนงานโครงการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการคือ หน่วยงานกลาง อาทิ สำนักงานงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการระบบราชการ และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้ร่วมกับหน่วยงานเจ้าภาพ เพื่อกำหนดแนวทางระบบหรือวิธีการประเมินผลที่สามารถวัดผลลัพธ์และผลกระทบได้อย่างชัดเจน 7) ผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวคือนักท่องเที่ยวยังกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเมืองหลัก ทำให้ไม่เกิดการกระจายรายได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนงานบูรณาการฯ ที่กำหนดให้ขยายโอกาสทางการตลาดและการลงทุนทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค อันนำไปสู่การเติบโตด้านการท่องเที่ยวอย่างสมดุล และยิ่งขึ้น ขาดข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวางแผนด้านการท่องเที่ยว รวมถึงไม่มีการศึกษาความต้องการและแผนพัฒนาบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจท่องเที่ยว

3. แผนงานบูรณาการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณรายจ่าย จำนวน 6,938.33 ล้านบาท จากการศึกษาพบว่า 1) กิจกรรม/โครงการภายใต้แผนบูรณาการส่วนใหญ่เป็นโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมและระบบโลจิสติกส์ จำนวน 5,590 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 80.59 ของงบประมาณทั้งหมด ที่เหลือจำนวน 1,346.33 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 19.41 เป็นค่าใช้จ่ายการบริหารสำนักงานเพื่อพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก การส่งเสริมการลงทุน โครงการพัฒนาเมือง โครงการสาธารณสุขภูมิภาคและสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนาสร้างพื้นฐานของการบริการด้านสังคมและความมั่นคง 2) การกำหนดเป้าหมายแนวทางและตัวชี้วัดยังไม่ชัดเจน กล่าวคือ มีการกำหนดตัวชี้วัดแนวทางภายใต้แผนงานบูรณาการฯ เพียงตัวชี้วัดเชิงปริมาณเท่านั้น ไม่สามารถอธิบายความคุ้มค่าหรือประโยชน์จากกิจกรรม/โครงการ รวมถึงการบรรลุผลลัพธ์หรือเป้าหมายของแผนงานบูรณาการฯ ได้อย่างเป็นรูปธรรม 3) การบริหารงบประมาณรายจ่ายปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 พบว่า หน่วยงานเจ้าภาพหลักและหน่วยงานร่วมดำเนินการยังไม่มีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ตามหลักการบูรณาการ โดยหน่วยงานเจ้าภาพหลัก คือ สำนักงานเพื่อพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (สกรศ.) ไม่มีบทบาทในการบริหารงบประมาณหรือแก้ไขปัญหาการดำเนินงานที่ล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด ทำหน้าที่บริหารในเชิงนโยบาย และดำเนินการในลักษณะเชิงรับ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารงบประมาณได้โดยตรง 4) บทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่การพัฒนาจะทำหน้าที่ประสานงานกับส่วนราชการที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณรายจ่ายสำหรับการดำเนินโครงการในพื้นที่ และอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่จากส่วนกลาง รวมถึงการตอบข้อซักถาม/รับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วน แต่ไม่สามารถกำกับดูแลตรวจสอบการดำเนินโครงการของส่วนราชการ

ในพื้นที่ได้โดยตรง เนื่องจากเป็นงบประมาณของหน่วยงานไม่ใช่งบประมาณของจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด นอกจากนี้ หน่วยงานภายใต้แผนบูรณาการฯ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่มีการดำเนินงานในรูปแบบเชิงรับต้องรอนโยบายหรือข้อมูลจากสาร สกรศ. และไม่มีช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเพื่อถ่ายทอดความคืบหน้าหรือข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย ให้กับประชาชน หรือภาคเอกชนที่มีความสนใจการลงทุนในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน 5) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานบูรณาการฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ที่หน่วยงานเจ้าภาพหลักยังคงให้หน่วยงานที่ได้รับงบประมาณเป็นผู้รายงานผลการดำเนินงานและผลการใช้จ่ายงบประมาณให้สำนักงบประมาณทราบโดยตรง และสำเนาส่งให้หน่วยงานเจ้าภาพหลัก ทำให้การติดตามประเมินผล แผนงานบูรณาการฯ หน่วยงานเจ้าภาพหลักมีส่วนร่วมน้อยมาก

4. แผนงานบูรณาการพัฒนาด้านคมนาคมและระบบโลจิสติกส์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ความสอดคล้องเชื่อมโยงของแผนงานบูรณาการฯ กับยุทธศาสตร์และนโยบายสำคัญ ซึ่งแผนงานมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านคมนาคมและระบบโลจิสติกส์ ทั้งในระดับเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกเป้าหมายที่แผนกำหนด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายดังกล่าวได้ การกำหนดตัวชี้วัดแผนงานบูรณาการฯ ด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ โดยใช้ตัวชี้วัด “อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานของ WEF” ยังไม่สอดคล้องและครอบคลุมตัวชี้วัดเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 อีกทั้งตัวชี้วัดส่วนใหญ่เป็นตัวชี้วัดเชิงปริมาณที่มาจากจำนวนรายการที่หน่วยงานได้รับงบประมาณ ซึ่งไม่สามารถแสดงถึงผลสำเร็จ/ผลลัพธ์เชิงคุณภาพได้ รวมทั้งไม่มีการแบ่งความรับผิดชอบในแต่ละตัวชี้วัดให้แก่หน่วยงานภายใต้แนวทางการดำเนินงานเดียวกันอย่างชัดเจน 2) การจัดทำแผนงานบูรณาการฯ ถูกกำหนดโดยหน่วยงานกลาง และหน่วยงานเจ้าภาพเป็นหลัก โดยหน่วยงานร่วมดำเนินการมีหน้าที่รับทราบหลักเกณฑ์และแนวทางแล้วนำไปจัดทำโครงการ เพื่อขอรับงบประมาณแผนบูรณาการฯ เท่านั้น เป็นการทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำตามภารกิจที่กฎหมายกำหนด การกำหนดตัวชี้วัดโครงการภายใต้แผนงานบูรณาการฯ ส่วนใหญ่กำหนดไว้เฉพาะตัวชี้วัดเชิงปริมาณ จึงไม่สามารถสะท้อนให้เห็นภาพรวมของแผนงานบูรณาการฯ ได้อย่างชัดเจน แผนงานบูรณาการฯ ยังไม่มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการปรับปรุงระบบการพัฒนาและจัดการกำลังคนด้านคมนาคมและโลจิสติกส์ รวมถึงการยกระดับการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานภาคเกษตรกรรม ซึ่งอาจทำให้เป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศ ฉบับที่ 3 ไม่บรรลุผลสำเร็จ 3) การบริหารจัดการงบประมาณแผนงานบูรณาการฯ ยังไม่มีการจัดทำแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เจ้าภาพ และหน่วยงานร่วมดำเนินการ ตามที่ระเบียบกำหนด แต่ใช้การติดต่อสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์ e-mail และ Application Line เพื่ออำนวยความสะดวก รวดเร็วในการบริหารจัดการแผนงานบูรณาการฯ รวมถึงยังไม่มีที่ตั้งศูนย์กลางในการประสานและสั่งการ (War room) เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการดำเนินงานของหน่วยงานร่วมดำเนิน 4) การติดตามผลการดำเนินงานและผลการเบิกจ่ายงบประมาณแผนบูรณาการฯ หน่วยงานที่ร่วมดำเนินการมีการรายงานผลการดำเนินงานแผนบูรณาการฯ ให้กับหลายหน่วยงาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีวัตถุประสงค์ รูปแบบของการรายงาน และรายละเอียดข้อมูลที่ต้องการแตกต่างกัน ซึ่งเป็นภาระงานของหน่วยรับงบประมาณ และอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่รายงานได้ การดำเนินโครงการแผนงานบูรณาการฯ ส่วนใหญ่ยังมีความล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด เนื่องจากหน่วยงานพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น ปัญหาการจัดสรรกรรมสิทธิ์ที่ดินและการเข้าใช้พื้นที่ ปัญหาการปรับ TOR ให้มีความเหมาะสม ปัญหาสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานโครงการ เป็นต้น ส่งผลให้โครงการส่วนใหญ่จำเป็นต้องกันเงินไว้

เบิกเหลื่อมปีงบประมาณ กรณีมีหนี้ผูกพัน การติดตามเร่งรัดการดำเนินงานและการเบิกจ่ายงบประมาณแผนบูรณาการฯ ให้มีความสำคัญกับโครงการที่ได้รับงบประมาณในปีปัจจุบันเป็นหลัก แต่ไม่ครอบคลุมถึงโครงการที่มีการกันเงินไว้เบิกเหลื่อมปีงบประมาณ

กล่าวโดยสรุปในภาพรวม ผลการศึกษาและติดตามแผนงานบูรณาการทั้ง 4 แผนบูรณาการพบว่ามีปัญหาในการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกัน คือ การบริหารแผนงานบูรณาการเป็นการจัดการตามนโยบายบนสู่ล่าง ทำให้ผู้ปฏิบัติมีหน้าที่เพียงรับนโยบายไปปฏิบัติ จึงขาดการนำข้อมูลในพื้นที่มาประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนงานบูรณาการฯ การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่เดียวกันเกิดการดำเนินงานในลักษณะต่างคนต่างทำ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของการทำงาน มีระยะเวลาที่จำกัดในการบริหารแผนงานบูรณาการฯ การติดตามและประเมินผลแผนงานบูรณาการฯ ยังขาดการร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ขาดวิธีการประเมินที่สามารถสะท้อนผลลัพธ์และผลกระทบของแผนงานบูรณาการฯ ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ส่วนข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาแผนงานบูรณาการ 4 แผนงานบูรณาการมีดังนี้

1. การกำหนดตัวชี้วัดเป้าหมายให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ควรกำหนดตัวชี้วัดที่แสดงการบรรลุผลลัพธ์หรือตัวชี้วัดเชิงคุณภาพที่สะท้อนถึงผลประโยชน์อย่างแท้จริง
2. ควรกำหนดหน่วยงานเจ้าภาพย่อยของแต่ละแนวทางการดำเนินงาน เพื่อช่วยให้การดำเนินงานในแต่ละแนวทางมีการบริหารจัดการและติดตามผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. เจ้าภาพหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ กล่าวคือ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการพิจารณาสั่งการและกำหนดให้มีศูนย์กลางในการประสานงานและสั่งการ โดยมีการประชุมหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานเจ้าภาพหลักจะต้องมีบทบาทและทำหน้าที่ประสานงานเชิงยุทธศาสตร์กับฝ่ายบริหารที่กำกับดูแล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้แผนงานบูรณาการฯ รวมทั้งกำกับดำเนินงานและติดตามประเมินผล เพื่อให้ทราบความสำเร็จของแผนงานภายในระยะเวลาที่กำหนดตามแผนปฏิบัติงาน
4. ควรมีการทบทวนบทบาทของคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัด และกลุ่มจังหวัด แบบบูรณาการคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ และคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการให้สอดคล้องกับกลไกการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการใหม่และทบทวนแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับแผนพัฒนาภาคที่จัดทำขึ้นมาใหม่
5. ควรส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ในระดับภาค ควรใช้เงินอุดหนุนเฉพาะกิจของรัฐบาลมาเป็นเครื่องมือจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามาดำเนินกิจกรรมโครงการภายใต้แผนพัฒนาภาค โดยต้องเป็นโครงการที่มีระดับความสำคัญมีผลกระทบวงกว้างที่จะส่งเสริมการทำงานพื้นที่ภาคได้อย่างแท้จริง
6. ควรมีการเตรียมความพร้อมในการจัดทำข้อมูลเพื่อรองรับการจัดทำค่าของงบประมาณตามแผนงานบูรณาการล่วงหน้า เพื่อให้มีระยะเวลาในการดำเนินงานที่เพียงพอในการเสนอคำขอของงบประมาณในปีต่อไป

บรรณานุกรม

- สำนักงานประมาณของรัฐสภา. (2561ก). **โครงการเสวนาทางวิชาการ สำนักงานประมาณของรัฐสภา ครั้งที่ 2 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เรื่อง การศึกษาและติดตามแผนงานบูรณาการ** [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงานประมาณของรัฐสภา.
- . (2561ข). **การศึกษาและติดตามการจัดทำงบประมาณแผนงานบูรณาการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการ**. สืบค้น 1 มิถุนายน 2561 จาก http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=487
- . (2561ค). **การศึกษาและติดตามการจัดทำงบประมาณแผนงานบูรณาการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก**. สืบค้น 1 มิถุนายน 2561 จาก http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=488
- . (2561ง). **การศึกษาและติดตามการจัดทำงบประมาณแผนงานบูรณาการพัฒนาด้านคมนาคมและระบบโลจิสติกส์**. สืบค้น 1 มิถุนายน 2561 จาก http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=486.
- . (2561จ). **การศึกษาวิเคราะห์แผนงานการบูรณาการในมิติพื้นที่ (Area) : กรณีศึกษาพื้นที่ภาคตะวันออก**. สืบค้น 1 มิถุนายน 2561 จาก http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=485

ภาพอ้างอิง

- โครงการเสวนาทางวิชาการ สำนักงานประมาณของรัฐสภา เรื่อง “ผลการศึกษาและติดตามแผนงานบูรณาการ”. สืบค้น 10 ก.ค. 61 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=48505&filename=index

แนวทางการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย

เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต

ภาพจาก: <http://jarettjmathew.com/as-we-grow-old-we-are-left-precarious-2/>

ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ พ.ศ. 2548 และปัจจุบันถูกจัดอยู่ในภาวะสูงวัยของประชากรเป็นอันดับสองของอาเซียนรองจากประเทศสิงคโปร์ ทั้งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคตจนอาจกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2564 โดยใน พ.ศ. 2574 จะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 28 ประกอบกับรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุเมื่อปี 2553 พบว่า จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย โดยสถานวิจัยระบบการดูแลผู้สูงอายุไทย มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีภาวะเจ็บป่วยจากโรคต่าง ๆ อาทิ โรคหลอดเลือดสมอง อัมพาต อัมพฤกษ์ ไตวาย โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคสมองเสื่อม ประกอบกับภาครัฐมีข้อจำกัดในเรื่องค่าใช้จ่ายเรื่องการดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ จนบางโรงพยาบาลต้องมีการปรับลดจำนวนวันเพื่อรักษาผู้ป่วยไว้ในโรงพยาบาล โดยต้องจำหน่ายผู้ป่วยส่วนหนึ่งออกไป บางรายสามารถกลับไปดำเนินชีวิตได้ตามปกติ แต่บางรายต้องใช้ชีวิตอย่างจำกัดหรือต้องปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินชีวิตใหม่ โดยเฉพาะบางรายที่มีภาวะการเจ็บป่วยหรือภาวะทุพพลภาพอยู่ด้วย ซึ่งต้องดูแลเป็นพิเศษ ทำให้ภาระการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านมีมากเกินไปจนกำลังของผู้ดูแล จึงเกิดแนวคิดในเรื่องจะทำอย่างไรในการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุอยู่อย่างมีคุณค่า เพื่อเป็นการลดการพึ่งพาจากหน่วยงานภาครัฐและไม่สร้างปัญหาความเครียดจากการดูแลของญาติที่ดูแลผู้สูงอายุ บทความวิจัยฉบับนี้จึงขอนำเสนอผลงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุเพื่อประโยชน์ด้านแนวทางการปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุของประเทศต่อไป

เนติยาณรรี แจ่มทิม ทำการวิจัย เรื่อง ความเครียดจากการดูแลและของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุขณะเจ็บป่วยในโรงพยาบาล เพื่อศึกษาความเครียดจากการดูแลและทักษะการเผชิญความเครียดจากการดูแลของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุขณะเจ็บป่วย ในโรงพยาบาลบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุขณะเจ็บป่วยในโรงพยาบาล จำนวน 64 ราย เมื่อปี 2553 ผลการวิจัยพบว่า 1) ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุขณะเจ็บป่วยโดยรวม มีความเครียดในกิจกรรมการดูแลน้อยลง 2) ทักษะการเผชิญความเครียดของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุ คือ ใช้วิธีการมุ่งแก้ปัญหาและด้านการจัดการกับอารมณ์ เป็นบางครั้ง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความเครียดจากการดูแลของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุ กับทักษะการเผชิญความเครียดจากการดูแลของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับทักษะการเผชิญความเครียดจากการดูแลญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุขณะเจ็บป่วย ด้านการมุ่งแก้ปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ ควรให้หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน มีการวางแผนในการเตรียมความพร้อมของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล และอาจารย์มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุ และพยาบาลชุมชนควรมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องแก่สมาชิกในครอบครัวในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

อุทัย เสริมศรี ทำการวิจัย เรื่อง แบบพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนไทย-ลาว เพื่อศึกษาแบบพฤติกรรมและวิเคราะห์พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนของชาวบ้านเหล่าอินทร์แปลง ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย และบ้านบาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคชาติพันธุ์วรรณาและการสอบถามโดยใช้เทคนิคประชากรพิจารณา ผลการศึกษาพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน บ้านเหล่าอินทร์แปลงราชอาณาจักรไทย พบว่า มีปัจจัย กระบวนการและผลที่เกิดจากพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์ 2) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพเป็นแบบพึ่งพาจากองค์กร 3) การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุต้องมุ่งความสำเร็จ 4) การส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม ทั้งนี้ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนดังกล่าวยังไม่ชัดเจนในบทบาทการปฏิบัติงาน จึงทำให้ไม่มั่นใจต่อการปฏิบัติงานตามแบบพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากชุมชนในหมู่บ้านมีจุดอ่อนในการเรียนรู้การส่งเสริมสุขภาพในชุมชน รวมทั้งไม่มีความชัดเจนในด้านสาธารณสุขมูลฐานแบบผสมผสาน แม้ว่าองค์กรชุมชนให้การสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนแล้วก็ตาม ผู้นำชุมชนบางส่วนจึงยังไม่เข้าใจในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

ส่วนผลการศึกษาบ้านบาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า มีปัจจัยกระบวนการและผลของพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน คือ 1) ผู้นำชุมชนเป็นแบบสั่งการ 2) พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพแบบพึ่งองค์กรชุมชน 3) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุมุ่งความสำเร็จและ 4) พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวม ทั้งนี้ ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนยังไม่มีความชัดเจนในบทบาทการปฏิบัติงาน จึงทำให้ไม่มั่นใจในการปฏิบัติงาน เช่นเดียวกับกรณีของบ้านเหล่าอินทร์ ส่วนลักษณะของพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเน้นแบบธรรมชาติและเน้นตามนโยบาย 3 ส. คือ 1) อาหารสะอาด 2) ที่อยู่อาศัยสะอาด 3) ดื่มน้ำสะอาด ให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกับนายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) และบทบาทที่เด่นชัด คือ การแนะนำประชาชนในเรื่องโรคระบาดเฉพาะการณ การให้ความรู้การกามุงนอนให้กับประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน เนื่องจากเป็นการป้องกันโรคส่วนพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนนั้น ดูแลตามธรรมชาติที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาแต่อดีตถึงปัจจุบัน คือเป็นกิจวัตรประจำวันทุกเช้าของผู้สูงอายุในการไปหาอาหารจากธรรมชาติ ทำให้ผู้สูงอายุใน

ชุมชนส่วนใหญ่มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงและอายุยืน ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะในการจัดทำโครงการทั้ง 2 ประเทศ จึงควรเป็นแบบผสมผสานระหว่างการศึกษาธรรมชาติและองค์การภายนอกสำหรับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในชุมชน ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันทั้งด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมภาษาพูดในการสื่อสาร รวมทั้งวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่คล้ายคลึงกัน ทั้งแบบพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมผู้สูงอายุเป็นแนวทางพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน

สุวรรณ จันทร์ประเสริฐ ทำการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและประโยชน์ของการให้บริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ : กรณีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เพื่อวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางตรงและทางอ้อมในการให้บริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทั้งค่าใช้จ่ายในการให้บริการรักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ทำการศึกษากับ 1) ผู้ที่มีอายุระหว่าง 60-74 ปีที่ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและรับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกและที่บ้าน โรงพยาบาลของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงใต้จำนวน 400 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และ 2) บุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 157 คน

ผลการวิจัยพบว่า ค่าใช้จ่ายทางตรงในการให้บริการมีค่าเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 7,040.45 บาท เมื่อประมาณการค่าใช้จ่ายในปี 2543 จะเท่ากับ 8,121.64 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 5.2 ของงบประมาณสาธารณสุขทั้งหมด ส่วนความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจของผู้รับบริการอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเท่ากับ 84.28% (S.=27.77%) ของภาวะสุขภาพที่พึงปรารถนา ส่วนค่าประมาณการการใช้จ่ายทั้งประเทศจะเป็นเงินที่สูงมาก และยังไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่ผู้สูงอายุอาจไปรับบริการที่สถานีนอนามัย โรงพยาบาลเอกชน และอื่น ๆ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยคือ เนื่องจากพบว่าค่าใช้จ่ายการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเป็นการใช้จ่ายซึ่งต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก การดำเนินงานสาธารณสุขควรให้ความสำคัญกับโครงการป้องกันโรคมามากกว่าการรักษา และควรมีการส่งเสริมสุขภาพในทุกกลุ่มอายุ เพื่อหลีกเลี่ยงโรคต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคเรื้อรังในผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

จุไรรัตน์ ดวงจันทร์ และสถาพร แถวจันทิก ทำการวิจัย เรื่อง การถอดบทเรียนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลธงชัย เพื่อศึกษาความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลธงชัย ศึกษาผลลัพธ์และปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งความต่อเนื่องและยั่งยืนของการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลธงชัย โดยวิธีการถอดบทเรียน ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้สูงอายุ แกนนำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพจากตำบลธงชัย และผู้เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลธงชัย ได้แก่ ผู้สูงอายุรู้ปัญหาที่แท้จริงของตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง ประสานงานและเตรียมการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และกิจกรรมปรับเปลี่ยนตามความต้องการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ 2) ผลลัพธ์ที่ได้จากการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลธงชัย ได้แก่ ผลลัพธ์ด้านสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย การควบคุมอาหาร การรับประทานยาและการคลายเครียด เป็นต้น ซึ่งสะท้อนถึงทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจในโรคที่เป็น รวมทั้งพฤติกรรมดูแลตนเองที่เพิ่มขึ้น และผลลัพธ์ด้านอื่น ๆ เช่นการได้พบปะกับผู้สูงอายุด้วยกัน ความสนุกสนาน การมีคุณค่าในตัวเอง รวมทั้งสานสัมพันธ์อันดี 3) ปัจจัยสำเร็จ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แกนนำทางสุขภาพที่เข้มแข็งของชุมชนเป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินการ

ร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการเติมเต็มความรู้ทางด้านสุขภาพ 4) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ เวลาไม่ตรงกัน และมีภาระงานต้องทำ ผู้สูงอายุคุ้นเคยกับสิ่งที่ปฏิบัติเดิม ๆ ไม่อยากเปลี่ยนแปลง และหมู่บ้านในเขตเมืองเข้าถึงได้ยาก 5) การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนที่ต่อเนื่องและยั่งยืน จำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักรู้ด้วยตนเอง และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กล่าวคือ ผู้นำสุขภาพที่คงอยู่คงช่วยประสานความร่วมมือเป็นหนึ่งเดียวกันและขยายผลไปยังกลุ่มผู้สูงอายุที่ติดเตียงและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ส่วนข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยคือ รูปแบบของการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยสำเร็จเบื้องต้นและสิ่งจำเป็นสำหรับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนที่สามารถชี้้นำภายนอกในประเด็นทางสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนอื่น ๆ ต่อไปได้

เวรกา กลิ่นวิจิต และคณะ ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ปีที่ 3 : การจัดทำความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อประเมินและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชนที่มีส่วน เกี่ยวข้องในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการจัดการความรู้ด้านสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีประชากร คือ ผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัวและชุมชน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัยที่ได้จากการเปรียบเทียบก่อนและหลังการเรียนรู้จากกระบวนการจัดการความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ แนวปฏิบัติที่ดีในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนนักปฏิบัติซึ่งได้จากการถอดบทเรียนมี 5 ชุมชนนักปฏิบัติ ได้แก่ 1) ชุมชนนักปฏิบัติ กลุ่มอาหารสำหรับผู้สูงอายุ มีประเด็นสำคัญ คือ (1) อาหารที่ผู้สูงอายุควรกิน (2) อาหารที่ผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยง (3) อาหารสำหรับผู้สูงอายุที่มีน้ำหนักตัวเกินมาตรฐาน (4) อาหารควบคุมน้ำตาลในเลือดสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน (5) อาหารช่วยการขับถ่ายในผู้สูงอายุและ (6) หลักการรับประทานอาหารเพื่อภาวะโภชนาการที่ดีในผู้สูงอายุ 2) ชุมชนนักปฏิบัติ กลุ่มการออกกำลังกายภายในผู้สูงอายุ มีประเด็นสำคัญ คือ (1) หลักการปฏิบัติในการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ (2) การออกกำลังกายเพื่อลดน้ำหนักในผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานหรือโรคอ้วน (3) รูปแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ (4) การใช้แรงในชีวิตประจำวันกับการออกกำลังกาย (5) ข้อห้ามหรือพึงระวังในการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ และ (6) การออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ 3) ชุมชนนักปฏิบัติ กลุ่มการจัดการอารมณ์และความเครียดในผู้สูงอายุ มีประเด็นสำคัญ คือ (1) วิธีการคลายเครียด (2) การสร้างความสุขในชีวิตประจำวัน (3) แบบวัดความเครียด (4) แบบวัดภาวะซึมเศร้า และ (5) วิธีการฝึกจิต/สมาธิ 4) ชุมชนนักปฏิบัติ กลุ่มรู้เรื่องยาในผู้สูงอายุ มีประเด็น คือ (1) หลักการใช้ยาในผู้สูงอายุ (2) วิธีการรับประทานยาที่ถูกต้อง (3) พฤติกรรมการใช้ยาไม่เหมาะสมที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ (4) ความรู้เกี่ยวกับยาในกลุ่มยาที่ใช้บ่อยในผู้สูงอายุ เช่น กลุ่มยารักษาโรคประจำตัว อาทิ ยาลดความดันโลหิต กลุ่มยานอนหลับและยาคลายความวิตกกังวล กลุ่มยาแก้ปวดและยาคลายกล้ามเนื้อ และกลุ่มยาวิตามิน อาหารเสริม และสมุนไพร และ 5) ชุมชนนักปฏิบัติ กลุ่มรู้เท่าทันโรคภัยไข้เจ็บในผู้สูงอายุ มีประเด็นสำคัญ คือ (1) โรคเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ เบาหวาน โรคไต (2) วิธีการป้องกันอุบัติเหตุในผู้สูงอายุ (3) หกล้ม (4) โรคกระดูกและกล้ามเนื้อ (5) การตรวจสุขภาพ และ (6) โรคสมองเสื่อม

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 5 เรื่อง จึงนำมาซึ่งแนวทางในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ คือ ควรให้ความสำคัญเรื่องการป้องกันการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุมากกว่าการรักษาหรือเยียวยา โดยการให้ความรู้และจัดทำเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องสู่สาธารณชนในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการอารมณ์ผู้สูงอายุ ยาของผู้สูงอายุ และโรคของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ภายใต

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่เน้นการพึ่งพาธรรมชาติ คือ รับประทานอาหารสะอาด มีที่อยู่อาศัยถูกสุขลักษณะ และมีน้ำดื่มที่สะอาด ร่วมกับการพึ่งพวงค์กรภายนอก อาทิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หน่วยงานภาครัฐซึ่งได้แก่ โรงพยาบาลและหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุขในพื้นที่ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยควรมีการวางแผนรองรับเพื่อเตรียมการให้สอดคล้องในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะที่สำคัญคือ ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการมีบทบาทเชิงสนับสนุนของผู้เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ ญาติ และผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งต้องมีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และองค์ความรู้ สำหรับการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

ความสำคัญของปัญหา (วิจัย) ผู้สูงอายุ (5). (25 มีนาคม 2560). สืบค้น 4 มิถุนายน 2561

จาก <http://www.scribd.com/doc/6843624/%E0%B8%84%E0%B8%A7>

ความสำคัญของผู้สูงอายุ. (ม.ป.ป.). สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก <http://www.thaiseniormarket.com/Article-detail/107>

จุไรรัตน์ ดวงจันทร์, และ สถาพร แก้วจันทิก. (2557). การถอดบทเรียนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลธงชัย. สืบค้น 4 มิถุนายน 2561 จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=14639&query=%A1%D2%C3%B4%D9%E1%C5%CA%D8%A2%C0%D2%BE

เนติยาภรณ์ แจ่มทิม. (ม.ป.ป.). **ความเครียดจากการดูแลและของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุขณะเจ็บป่วยในโรงพยาบาล.** สืบค้น 4 มิถุนายน 2561 จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=14639&query=%A1%D2%C3%B4%D9%E1%C5%CA%D8%A2%C0%D2%BE

รติมา คชนันท์. (กรกฎาคม 2561). **สังคมผู้สูงอายุกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย.** สืบค้น 10 กรกฎาคม 2561 จาก <http://www.parliament.go.th/library>

เวธกา กลิ่นวิจิต และคณะ. (2558). **การพัฒนาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ปีที่ 3 : การจัดทำความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุภาคตะวันออก.** สืบค้น 4 มิถุนายน 2561 จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=14639&query=%A1%D2%C3%B4%D9%E1%C5%CA%D8%A2%C0%D2%BE

สถาบันวิจัยระบบการดูแลผู้สูงอายุไทย. (2553). **รายงานการวิจัย การพัฒนาแนวปฏิบัติในการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่.** ม.ป.ก.: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, คณะพยาบาลศาสตร์.

สุวรรณ จันทร์ประเสริฐ. (2542). **การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและประโยชน์ของการให้บริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ : กรณีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง.** สืบค้น 4 มิถุนายน 2561 จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=14639&query=%A1%D2%C3%B4%D9%E1%C5%CA%D8%A2%C0%D2%BE

อุทัย เสริมศรี. (2553). แบบพฤติกรรมการณ์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนไทย – ลาว. สืบค้น 4 มิถุนายน 2561 จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=14639&query=%A1%D2%C3%B4%D9%E1%C5%CA%D8%A2%C0%D2%BE%

ภาพอ้างอิง

ผู้สูงอายุในประเทศไทย. สืบค้น 17 กรกฎาคม 2561 จาก <http://jarettjmathew.com/as-we-grow-old-we-are-left-precarious-2/>

การบังคับใช้กฎหมายไทยตามพันธกรณี ภายใต้ความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อม

วิจัยโดย สุรพล ศรีวิทยา และคณะ

เรียบเรียงโดย จันทมร สีหาบุญลี

ภาพจาก: <http://www.thk.com/?q=th/node/5633>

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศที่เชื่อมโยงต่อมิติด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติสองประการควบคู่กันและเสริมต่อกัน คือ ประการแรก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ เช่น การก่อสร้างเส้นทางขนส่งเชื่อมโยงตัดข้ามประเทศ การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านพลังงาน ทรัพยากรน้ำ ฯลฯ ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านกฎระเบียบและกฎหมาย เนื่องจากต้องมีการแก้ไขและปฏิบัติตามความตกลงทางการค้า การบริการและการลงทุน ทั้งความตกลงในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนและความตกลงที่ทำกับนอกกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทั้งสองประการนี้ก็เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการขยายตัวการค้า การบริการ และการลงทุนมากขึ้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตและบริโภค ซึ่งประเทศไทยและสมาชิกอาเซียนอื่นควรเร่งทบทวนปรับปรุงกฎเกณฑ์กติกาและกฎหมายรองรับการค้าและการลงทุนที่มีการป้องกันแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน เช่น ปัญหาหมอกควัน ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหาความหลากหลายทางชีวภาพ ฯลฯ

โดยให้ความสำคัญต่อมิติสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เช่น ปัญหาความมั่นคงทางอาหาร ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาความขัดแย้งในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับโลก เป็นต้น ประเทศไทยได้ใช้โอกาสในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ต่อการดูแลการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตัวอย่างรูปธรรมของการดำเนินงานในด้านนี้ เช่น การศึกษาและจัดทำจุดยืนหรือท่าทีร่วมของอาเซียนในการเจรจาเวทีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก การเพิ่มความเข้มแข็งและประสิทธิภาพของกลไกอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบกลไกร่วมกันของอาเซียนเพื่อรับมือกับผลกระทบจากปัญหาโลกร้อนและการจัดตั้งตลาดคาร์บอนระดับอาเซียนที่เชื่อมโยงกับตลาดในประเทศที่พัฒนาแล้ว ในสถานการณ์ที่อำนาจรัฐถูกจำกัดและถูกถ่ายโอนไปยังองค์กรต่างๆ ทั้งระดับเหนือรัฐ และระดับต่ำกว่ารัฐ อำนาจรัฐเพื่อพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติถูกจำกัดและพันธนาการด้วยข้อผูกมัดภายใต้ความตกลงทางการค้าและการลงทุน การรวมกลุ่มของรัฐในระดับภูมิภาค (Regionalization) ที่เป็นกระแสเติบโตในช่วงทศวรรษนี้เป็นแนวทางหนึ่งเพื่อดำรงรักษาสถานะและอำนาจรัฐที่ควรถูกใช้ให้เป็น ประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติด้วย ดังนั้น แม้ประเทศไทยได้มีการบัญญัติ กฎหมายภายในและจัดตั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่ออนุรักษ์ให้เป็นไปตามพันธกรณีของความตกลงอาเซียนทางด้าน สิ่งแวดล้อมเป็นบางส่วนไปแล้วก็ตาม แต่ก็มีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัยว่า มาตรการของการบังคับใช้กฎหมายไทยตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับพันธกรณีภายใต้ความตกลงทางด้านสิ่งแวดล้อมโลก วิเคราะห์กรณีศึกษาทั่วโลกบังคับใช้กฎหมายไทยและกลไกระงับกรณีพิพาททางสิ่งแวดล้อมตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมของประชาคมอาเซียนโดยเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นว่าได้ดำเนินการไปแล้วอย่างไรมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใดและมีปัญหา การบังคับใช้กฎหมายตามพันธกรณีของความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ประการใดบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการแนวคิดและหลักพื้นฐานของพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมในประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนเพื่ออนุรักษ์ความตกลงอาเซียนดังกล่าว ศึกษามาตรการของการบังคับใช้กฎหมายไทยตามพันธกรณีตามความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อม ระดับภูมิภาคและพันธกรณีตามความตกลงสิ่งแวดล้อมพหุภาคีระดับโลก วิเคราะห์กลไกบังคับใช้กฎหมายไทยและกลไกระงับกรณีพิพาททางด้านสิ่งแวดล้อมตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมของประชาคมอาเซียนเปรียบเทียบกับสหภาพยุโรป รวมทั้งเสนอแนะนโยบายและมาตรการเพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยในการอนุรักษ์ตามความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมให้มีการบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ สัมฤทธิ์ผลในบริบทของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กับวิธีการประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups) ในการรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง โดยใช้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Purposive Sampling) จำนวน 27 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ (2) กลุ่มหน่วยงานภาคเอกชน และ (3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการตรวจสอบแหล่งข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ในการเก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 3 กลุ่มตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์เชิงตรรกวิทยา (Logical Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายไทยตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม กลไกบังคับใช้กฎหมาย และกลไกระงับข้อพิพาท สิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลในบริบทของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน รวมทั้งยังได้จัดการประชุมสัมมนาวิชาการเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาริวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาค และการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ความความร่วมมืออาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาค รวมทั้งการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงสิ่งแวดล้อมพหุภาคี (MEAs: Multilateral Environmental Agreements) ในระดับโลก ทั้งนี้ ในกรณีที่เกิดปัญหาข้อพิพาทสิ่งแวดล้อมตามพันธกรณีดังกล่าวก็มีกลไกบังคับใช้กฎหมายภายในของประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น กฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งกลไกระงับกรณีพิพาททางสิ่งแวดล้อมตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับภูมิภาคของประชาคมอาเซียน ได้แก่ กลไกระงับข้อพิพาทภายใต้กฎบัตรอาเซียน พ.ศ. 2551 (2008 ASEAN Charter) และพิธีสารว่าด้วยกลไกระงับข้อพิพาทฉบับใหม่ของอาเซียน พ.ศ. 2547 (2004 ASEAN Protocol on Enhanced Dispute Settlement Mechanism: EDSM) รวมทั้งกลไกระงับข้อพิพาทในระดับโลก เช่น กลไกระงับข้อพิพาทขององค์การการค้าโลก (WTO) อนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ หรือศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปผลการวิจัยที่สำคัญได้ ดังนี้

1. มาตรการกฎหมายไทยที่อนุวัติพันธกรณีความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม

ประเทศไทยได้มีกฎหมายภายในอนุวัติพันธกรณีความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับภูมิภาค โดยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงและความร่วมมืออาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับภูมิภาค และได้มีการปฏิบัติตามพันธกรณีความตกลงพหุภาคีสิ่งแวดล้อมระดับโลก (MEAs: Multilateral Environmental Agreements) ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเพียงพอสมควรในระดับปานกลางแล้วก็ตาม แต่ยังคงขาดการบังคับใช้กฎหมายไทยที่เข้มงวดจริงจัง อีกทั้ง ยังมีการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐและภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้นในทุกปี จนยากที่จะบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลได้ดีเท่าที่ควร ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่ายังมีไม่เพียงพอที่สอดคล้องกับพันธกรณีดังกล่าว อีกทั้งยังขาดกลไกที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายชุมชนในพื้นที่ที่จะร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมที่บูรณาการเป็นองค์รวมและยังไม่มีระบบการสื่อสารสาธารณะในการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมที่เพียงพอ รวมทั้งหน่วยงานเกี่ยวข้องมีจำนวนมากและยังไม่ได้กำหนดแนวทางนโยบายและค่านิยมสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้ในการดำเนินงานร่วมกันได้อย่าง

เป็นเอกภาพ จึงทำให้เกิดปัญหาการทำงานที่ซ้ำซ้อนและขาดการประสานงานที่ยึดหลักธรรมาภิบาล สิ่งแวดล้อม (Environmental Governance) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

2. กลไกบังคับใช้กฎหมายไทยที่อนุวัติพันธกรณีความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม

ในกรณีที่เกิดปัญหาการบังคับใช้หรือข้อพิพาททางด้านสิ่งแวดล้อมตามพันธกรณีความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม แม้ได้มีกลไกบังคับใช้กฎหมายทั้งกฎหมายภายในของประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น รวมทั้งกฎหมายอาเซียนและกฎหมายระหว่างประเทศพอสมควรระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย เพราะกลไกการบังคับใช้กฎหมายทั้งระดับชาติหรือระดับภูมิภาคอาเซียนและระดับโลกนั้น ยังอ่อนแอมากและยังไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะสามารถเข้าไปดำเนินการบังคับใช้กฎหมายหรือการระงับข้อพิพาทสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลได้ทันทั่วถึง ดังเช่นกรณีปัญหาหมอกควันข้ามแดนระหว่างอินโดนีเซีย สิงคโปร์ มาเลเซียและภาคใต้ของประเทศไทย ดังนั้น ประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นจึงต้องพยายามพัฒนา ความพร้อมและสมรรถภาพในส่วนของระบบกลไกและกระบวนการบังคับใช้กฎหมายภายในของประเทศไทยอาเซียนทุกประเทศที่ศักยภาพแตกต่างกันให้สามารถรองรับพันธกรณีความตกลงสิ่งแวดล้อมอาเซียนและความตกลงพหุภาคีสิ่งแวดล้อมโลก (MEAs) ให้สมบูรณ์ครบถ้วนอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องขยายความร่วมมือทางด้านสิ่งแวดล้อมกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียนที่มีความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาช่วยเหลือพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายและความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมให้ทันสมัย ตลอดจนถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการสิ่งแวดล้อมที่ทันสมัยให้กับประเทศสมาชิกอาเซียนในการป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

3. กลไกการระงับข้อพิพาทสิ่งแวดล้อมที่อนุวัติพันธกรณีความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม

กลไกการระงับข้อพิพาทสิ่งแวดล้อมตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาคของประชาคมอาเซียน คือ กลไกการระงับข้อพิพาทในหมวด 8 ของกฎบัตรอาเซียน พ.ศ. 2551 (2008 ASEAN Charter) และพิธีสารว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาทฉบับใหม่ของอาเซียน พ.ศ. 2547 (2004 ASEAN Protocol on Enhanced Dispute Settlement Mechanism: EDSM) ซึ่งมีทั้งการเจรจาตกลงระหว่างคู่พิพาท โดยไม่มีฝ่ายที่สามหรือโดยมีของฝ่ายที่สามเข้าร่วมในฐานะเป็นตัวกลางประสานท่าทีที่ไม่ผูกมัด (Good Office, Mediation, Conciliation) และในฐานะเป็นผู้ตัดสิน ซึ่งผูกมัด (Arbitration, Panel, Appellate Body) แต่สามารถอุทธรณ์ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ที่อาจตัดสินโดยข้อพิจารณาที่ไม่ใช่กฎหมายก็ได้ แต่คู่พิพาทมีสิทธิที่จะไม่ใช้กลไกการระงับข้อพิพาทของอาเซียนเลยก็ได้ และเลือกที่จะไปใช้กลไกการระงับข้อพิพาทระดับโลกในกรอบอื่น เช่น สหประชาชาติ หรือ องค์การการค้าโลก (WTO) อนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ หรือ ศาลยุติธรรมระหว่าง ประเทศ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี กลไกการระงับข้อพิพาททั้งระดับภูมิภาคอาเซียนและระดับโลกดังกล่าวยังอ่อนแอและไม่มีอำนาจเหนือรัฐ (Supranational Power) เช่น ศาลยุติธรรมสหภาพยุโรป (European Court of Justice) ที่มีอำนาจเพียงพอและจริงจังในการเข้าไปดำเนินการระงับหรือยุติข้อพิพาทสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคยุโรป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

1. กฎหมายภายในของประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่ออนุวัติการความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมมีความแตกต่างหลากหลายเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นที่ประเทศสมาชิกต้องร่วมมือบูรณาการกฎหมายภายในให้เป็นเอกภาพกลมกลืนกัน (Harmonization) เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปในแนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. สภาผู้แทนราษฎรควรผลักดันให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเก่าหรือการออกกฎหมายใหม่ บูรณาการ และขับเคลื่อนกลไกพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นระบบครบวงจร โดยส่งเสริมการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายของชุมชนไว้ในร่างกฎหมายสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เข้าสู่สภา รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เข้าสู่สภา เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีบทบาทร่วมเป็นเครือข่ายชุมชนในการช่วยกันพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. กลไกบังคับใช้กฎหมายและกลไกระงับข้อพิพาทสิ่งแวดล้อมของไทยยังไม่มี ความเข้มแข็งและประสิทธิภาพเพียงพอในการปฏิบัติตามพันธกรณีระดับอาเซียนและระดับโลก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เข้าสู่สภา ให้มีบทบัญญัติว่าด้วยกลไกการบังคับใช้กฎหมายและกลไกระงับข้อพิพาทสิ่งแวดล้อมชุมชน (Environmental Community Justice) ให้เป็นกลไกยุติธรรมทางเลือก (Alternative Dispute Resolution: ADR) เพื่อเสริมความเข้มแข็งกลไกยุติธรรมกระแสหลักระดับชาติซึ่งมีอยู่แล้ว ตามกระบวนการยุติธรรมสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรมและศาลปกครอง

4. ควรจะใช้บทบัญญัติของกฎบัตรอาเซียน ข้อ 50 ในการพัฒนาปรับปรุงกลไกการระงับข้อพิพาทสิ่งแวดล้อมอาเซียนให้ชัดเจนหรือเข้มข้นขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เช่น ในระยะสั้นควรจัดตั้งกลไกระงับข้อพิพาทโศกนาฏกรรมอาเซียน หรือในระยะยาวควรจะมีการจัดตั้งศาลยุติธรรมอาเซียน (ASEAN Court of Justice) หรือไม่อย่างไร

5. ควรจะมีการวิจัยกฎหมายที่ใช้แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนมากที่สุด เช่น ปัญหาโลกร้อน ปัญหาหมอกควันข้ามแดน ปัญหาทิ้งขยะและของเสียอันตราย และปัญหาภัยธรรมชาติที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมโลก เพื่อเสนอแนะต่อสภาผู้แทนราษฎรให้ตรากฎหมายที่ต้องอนุวัติการตามความตกลงอาเซียน

6. โดยที่ความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมมีลักษณะเป็น “Soft Law” ซึ่งสอดคล้องยืดหยุ่นตามบริบทของ “ASEAN Way” ไม่มุ่งเน้นบทลงโทษในการบังคับใช้กฎหมายและการระงับข้อพิพาทสิ่งแวดล้อม จึงควรมีการวิจัยทางนิติเศรษฐศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ของไทยเปรียบเทียบกับสมาชิกอาเซียนอื่นในการบังคับใช้กฎหมาย

7. ประเทศไทยควรจะร่วมมือกับสมาชิกอาเซียนอื่นพัฒนากลไกการบังคับใช้กฎหมายเพื่ออนุวัติการความตกลงอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาคและความตกลงสิ่งแวดล้อมพหุภาคี (MEAs) ในระดับโลก ให้ประสานสอดคล้องกันกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมภายในประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีความแตกต่างหลากหลายมาก

ความคิดเห็นของผู้สรุปบทความวิจัย

การศึกษาวิจัยในเรื่อง การบังคับใช้กฎหมายไทยตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อมนี้ ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งผลการศึกษาวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียนจำเป็นต้องมีข้อตกลงร่วมกันในการที่จะรักษาไว้ซึ่งสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีของภูมิภาคนี้ด้วยการอนุรักษ์ กฎหมายหรือปฏิรูปกฎหมายเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และที่สำคัญการอนุรักษ์กฎหมายหรือการปฏิรูปกฎหมายเพื่อสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาภูมิภาคร่วมกันของประชาคมอาเซียน สำหรับประเทศไทยจำเป็นต้องมีแนวทางที่ปฏิบัติอย่างชัดเจนในการอนุรักษ์กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เป็นไปตามกรอบพันธกรณีภายใต้ข้อตกลงของภูมิภาคอาเซียน ดังนั้น ผลจากการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้จะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การปฏิรูปกฎหมายของไทยในด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมภายในประเทศและสามารถร่วมกันพัฒนาโดยไม่กระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมภายในภูมิภาคอาเซียนและของประเทศไทยต่อไป

บรรณานุกรม

สุรพล ศรีวิทยา. (2560). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การบังคับใช้กฎหมายไทยตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงอาเซียนทางด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ภาพอ้างอิง

สภาพสิ่งแวดล้อม. สืบค้น 13 กรกฎาคม 2561 จาก <http://www.thk.com/?q=th/node/5633>

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน

วิจัยโดย ปวริศร เลิศธรรมเทวี และคณะ

เรียบเรียงโดย นารีสลักษณ์ ศิริวรรณ

ภาพจาก: <https://thediplomat.com/2016/04/a-new-asean-news-agency/>

เมื่อปี 2546 ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียน ฉบับที่ 2 ประกาศจัดตั้ง “ประชาคมอาเซียน” หรือ ASEAN Community ภายในปี 2563 โดยสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมือในสามด้านหลัก ได้แก่ ประชาคมอาเซียนและความมั่นคงอาเซียน หรือ ASEAN Political Security Community (APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community (AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน หรือ ASEAN Socio-Cultural Community (ASSC) โดยต่อมาในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 12 ในเดือนมกราคม 2550 ที่เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำอาเซียนได้ตกลงให้มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้แล้วเสร็จขึ้นภายในปี 2558

การรวมตัวเป็น “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้ประเทศอาเซียนมีการจัดทำพิมพ์เขียวหรือแผนงานเชิงบูรณาการในด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ (AEC Blueprint) เพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการคือ 1) การเป็นเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง 2) การเป็นอาเซียนที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรมและมีพลวัต 3) การสร้างความ

เชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มขึ้น 4) การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการปรับตัว ครอบคลุมทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับประชาชนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และ 5) การเป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลก

ในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นแนวคิดในการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนากระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำการพัฒนา นอกจากจะช่วยกระจายการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษและพื้นที่ใกล้เคียงแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศกำลังพัฒนาในเวทีการค้าโลก โดยอาเซียนได้ตระหนักในเรื่องดังกล่าวและรองรับเป็นแผนระยะยาวถึงปี 2025 ภายใต้พิมพ์เขียว หรือ AEC Blueprint 2025 ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการตรากฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้บังคับในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันกฎหมายของแต่ละประเทศสมาชิกยังไม่มีความสะดวกคล่องไปในทิศทางเดียวกัน สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะระบบกฎหมายพื้นฐานทางหลักการและระบอบการปกครองมีความหลากหลายและแตกต่างกัน จนนำมาสู่ข้อสรุปเป็นมติการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนภายใต้ “แนวทางเพื่อการพัฒนาและความร่วมมือเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ” (ASEAN Guidelines for Special Economic Zones (SEZs) Development and Collaboration: ASEAN Guidelines) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ โดยเอกสารฉบับดังกล่าวถือเป็นหนึ่งในประเด็นเร่งด่วนของประชาคมอาเซียนที่ทุกประเทศจะต้องเร่งดำเนินการ ดังนั้น เพื่อแสวงหาแนวทางการสร้างความร่วมมือด้านการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน ตลอดจนเป็นการรองรับข้อผูกพันของไทยภายใต้ AEC Blueprint 2025 จึงเป็นที่มาและความสำคัญของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์กรอบกติกา กฎระเบียบ หรือพันธกิจของอาเซียนที่เกี่ยวกับการพัฒนาของเขตเศรษฐกิจพิเศษ
2. ศึกษาและวิเคราะห์ท่าที รวมถึงนโยบายของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
3. ศึกษาและวิเคราะห์ระบบกฎหมายไทย ตลอดจนนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
4. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสำหรับประเทศไทยที่สอดคล้องตามแนวทางของอาเซียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Technique) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ อาทิ การศึกษาวิเคราะห์เอกสารกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของอาเซียนและกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลทุติยภูมิคือ การทบทวนและรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน ได้ทำการวิเคราะห์ภูมิหลังแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงลักษณะโดยทั่วไปของเขตเศรษฐกิจรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนความแตกต่างระหว่าง “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” กับการรวมกลุ่มในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะ “ประชาคมเศรษฐกิจ” และจากการศึกษาพบว่า แม้เขตเศรษฐกิจพิเศษจะมีลักษณะที่แตกต่างจากประชาคมเศรษฐกิจ แต่ทั้งสองรูปแบบคือการวางกรอบนโยบายและกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน กล่าวคือ การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนอาจส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศในภาพรวม อย่างไรก็ตาม ประเด็นการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษยังมีลักษณะเฉพาะในรายละเอียด โดยรายงานวิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบต่าง ๆ ของเขตเศรษฐกิจซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 5 รูปแบบที่สำคัญ ได้แก่ 1) Industrial Park 2) Special Economic Zones 3) ECO-Industrial Park 4) Technology Park และ 5) Innovation District ทั้งนี้ การศึกษาวิเคราะห์เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียนจำเป็นต้องพิจารณาความเหมาะสมว่าประเทศไทยในฐานะรัฐสมาชิกอาเซียนจะดำเนินการตามรูปแบบใด ดังนี้

1. เอกสารกฎหมายระหว่างประเทศและกรอบกติกาของอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพิเศษ

กรอบกติการะหว่างประเทศที่มีความสัมพันธ์กับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มที่สำคัญ กล่าวคือ กรอบกติกาที่มีผลผูกพันทางกฎหมายตามหลักสนธิสัญญาเรียกว่า “Hard Law” และกรอบกติการะหว่างประเทศที่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเรียกว่า “Soft Law” โดยตราสารที่มีสภาพบังคับในทางกฎหมายระหว่างประเทศไม่มีการกล่าวถึงเรื่องเศรษฐกิจพิเศษไว้เจาะจงแต่อย่างใด กฎเกณฑ์และระเบียบส่วนใหญ่อยู่ภายใต้กรอบกติกาของกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศขององค์การการค้าโลก (WTO) และสำหรับกรอบกติกาที่ไม่มีสภาพบังคับในทางกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะตราสารของอาเซียนปรากฏเอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษภายใต้ ASEAN Guidelines for Special Economic Zones (SEZs) Development and Collaboration หรือ “ASEAN Guidelines” โดยเอกสารที่เป็น Soft Law และไม่มีสภาพบังคับในทางกฎหมายระหว่างประเทศ แต่มีผลผูกพันรัฐสมาชิกเชิงนโยบายให้ต้องปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่า แม้จะเป็นเอกสารที่เป็น Soft Law แต่ยังมีผลผูกพันในทางปฏิบัติ (De Facto) ซึ่งกล่าวได้ว่า เอกสารกฎหมายของอาเซียนมีลักษณะเป็นแบบ “Soft Law But Hard Powers”

2. ประเด็นความสอดคล้องของระบบกฎหมายไทยกับกรอบกติกาอาเซียนที่เกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ โดยกฎหมายสำคัญ อาทิ พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 หรือพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 จะเห็นได้ว่า ประเด็นเรื่องของการพัฒนาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ และประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายแม่บทที่บัญญัติรองรับเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษไว้เป็นการเฉพาะ โดยกฎหมายที่เกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นการเฉพาะยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ข้อมูลสิ้นสุด ณ วันที่ 25 ตุลาคม 2560) สำหรับนโยบายและมาตรการส่งเสริมของทางภาครัฐที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพิเศษ แบ่งออกเป็น มาตรการส่งเสริมจาก

Thailand's Board of Investment (BOI) และมาตรการส่งเสริมแรงจูงใจที่อยู่นอกเหนือจากรายการของ BOI นโยบายเกี่ยวกับการถือครองและจัดการที่ดิน และมาตรการจัดการแรงงาน

ในส่วนของกระทรวงพาณิชย์ที่ดูแลและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีหลายหน่วยงานที่ดูแลประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มีคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นหน่วยงานกำหนดแนวนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับ SEZs หรือ Thailand's Board of Investment กระทรวงอุตสาหกรรมหรือกระทรวงการคลัง เป็นต้น โดยที่กรอบยุทธศาสตร์ของอาเซียน กำหนดให้สมาชิกต้องกำหนดบทบาทของสถาบันภาครัฐให้มีความชัดเจน

3. ประโยชน์และผลกระทบของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษสำหรับประเทศไทย

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นเรื่องที่รัฐสมาชิกอาเซียนมีอำนาจอธิปไตยในการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวจำเป็นต้องพิจารณาถึงประโยชน์และผลกระทบในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะแง่มุมทางเศรษฐกิจ พบว่า การพัฒนาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและผลกระทบในเรื่องของประเด็นทางการเมืองและความมั่นคง และประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน ดังนั้น การพัฒนาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์และผลกระทบดังกล่าว ซึ่งกรณีนี้ย่อมต้องอาศัยท่าทีของรัฐและวิสัยทัศน์ของผู้นำของประเทศในการพิจารณาและปรับใช้มาตรการต่าง ๆ ให้มีความสมดุล

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียนสำหรับประเทศไทย นำมาสู่ข้อเสนอแนะ 5 ประการที่สำคัญคือ 1) การจัดทำกฎหมายแม่บทว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีนี้ยังเกี่ยวข้องกับประเด็นอนุวัติกฎหมายตามกรอบกติกาของอาเซียน 2) ประเด็นองค์การกำหนดนโยบาย 3) การจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4) การวางโครงสร้างพื้นฐานรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ และ 5) การกำกับดูแลผลการดำเนินงาน

1. ประเด็นการอนุวัติกฎหมายตามกรอบกติกาของอาเซียน และการจัดทำกฎหมายแม่บทว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การจัดทำกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ กล่าวได้ว่า เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของอาเซียนภายใต้ ASEAN Guidelines และอาจเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับการอนุวัติกฎหมายให้สอดคล้องกับกรอบกติกาของอาเซียน และการดำเนินการตามกรอบของอาเซียนรองรับพันธกรณีของสมาชิกภายใต้ ASEAN Blueprint 2025 ในอนาคต โดยแนวทางที่เป็นไปได้ในการจัดทำกฎหมายแม่บทว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษคือ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษตะวันออก พ.ศ. ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา หรืออาจนำร่างกฎหมายของฉบับดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ กว้างขวางกว่าเฉพาะเรื่องเขตพัฒนาพิเศษตะวันออก อย่างไรก็ตาม กรณีนี้เป็นดุลยพินิจของรัฐสภาที่จะพิจารณาหรือปรับใช้เนื่องจากอำนาจในการตรากฎหมายเป็นอำนาจอธิปไตยของรัฐสภา

2. ประเด็นเรื่ององค์การกำหนดนโยบาย

ประเทศไทยมีคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและรองรับยุทธศาสตร์ของอาเซียน อย่างไรก็ตาม ต้องมีการติดตามต่อไปว่าคณะกรรมการฯ ดังกล่าวจะดำเนินวางกรอบนโยบายเรื่องเศรษฐกิจพิเศษให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทางปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางการเมืองและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารประเทศ อาจกระทำได้โดยกำหนดระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลเข้ามากำกับดูแล (Monitoring) ติดตามและประเมินผลการทำงานที่ของคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

3. การจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ข้อพิจารณาประการสำคัญเกี่ยวกับแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทยที่จัดทำขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 2015 ให้ความสำคัญแต่เฉพาะเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในลักษณะที่เป็นการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยที่กรอบยุทธศาสตร์อาเซียนมิได้จำกัดเฉพาะเรื่องการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ดังนั้น ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียนที่ได้จากรายงานฉบับนี้ คือ ประเทศไทยควรพัฒนาแผนระยะยาวในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในลักษณะอื่น อาทิ Innovation District Technology Park หรือ ECO-Industrial Park ซึ่งกรณีนี้ยังตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และนโยบายของรัฐบาลในเรื่อง Thailand 4.0

4. การวางโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การพัฒนาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องคำนึงถึงโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่เอื้ออำนวยให้เกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือโครงสร้างขั้นพื้นฐานแห่งรัฐ (Hard Infrastructure) ว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด และหากอนาคตประเทศไทยจะพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในลักษณะอื่นที่มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น อาทิ การพัฒนาเป็น E-Special Economic Zones เพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบดิจิทัล จำเป็นต้องพิจารณาเรื่องของระบบโทรคมนาคม เครือข่าย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องว่ามีความทันสมัยรองรับการพัฒนาจัดตั้งได้มากน้อยเพียงใด กรณีนี้องค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายควรกำหนดเป็นแผนพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานควบคู่กับแผนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

5. การกำกับดูแล (Monitoring) โดยรัฐสภา

กลไกสำคัญในการเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบและกำกับดูแลการดำเนินงานของรัฐบาลควรเป็นบทบาทของรัฐสภาหรืออานาจนิตบัญญัติ ซึ่งเป็นอำนาจที่ยึดโยงกับประชาชน (หรือกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ) และเป็นไปตามหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยและการแบ่งแยกอำนาจการปกครอง โดยการกำหนดบทบาทขององค์กรนิติบัญญัติให้เข้ามากำกับดูแลดังกล่าว กระทำได้โดยฝ่ายบริหารรายงานผลการดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณ และประเมินผลความสำเร็จและความคุ้มค่าของงบประมาณเพื่อพิจารณากำหนดงบประมาณในแต่ละปี

ความคิดเห็นของผู้สรุปบทความวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน เป็นการศึกษาวิจัยภูมิหลังของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษรูปแบบและลักษณะ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือของอาเซียนเกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการส่งเสริมการค้าและการลงทุน เพื่อรองรับ

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยแรงผลักดันส่วนหนึ่งในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษมาจากการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงข้อตกลงความร่วมมือภูมิภาคอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม พบข้อมูลเพิ่มเติมของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย หรือ ADB ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจได้ส่งเสริมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากโครงการระเบียบเศรษฐกิจ โดยได้บรรจุเป็นแผนปฏิบัติการเปลี่ยนระเบียบการขนส่งให้เป็นระเบียบเศรษฐกิจและให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคและกลยุทธ์การพัฒนา ตลอดจนการสนับสนุนทางการเงินเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการเชื่อมต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ในอนุภูมิภาคนี้ร่วมกัน รวมทั้งได้สร้างการเชื่อมโยงด้านกายภาพจากเขตเศรษฐกิจพิเศษไปยังท่าเรือ จุดกระจายสินค้า และตลาดปลายทางที่เป็นเป้าหมายต่อไป

บรรณานุกรม

ปวีศร เลิศธรรมเทวี. (2560). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ภาพอ้างอิง

ประชาคมอาเซียน. สืบค้น 13 กรกฎาคม 2561 จาก <https://thedi diplomat.com/2016/04/a-new-asean-news-agency/>

การเอาตัวรอดและการยังชีพในป่าหรือถ้ำ

เรียบเรียงโดย สิริสูตร กระแสร์สุนทร

ภาพจาก: <http://nutthanicha-nb.blogspot.com/2014/06/blog-post.html>

เหตุการณ์ภารกิจ 17 วันการค้นหาและกู้ชีพภรรยา นักกีฬาฟุตบอลเยาวชน “ทีมหมูป่าอะคาเดมี” ของจังหวัดเชียงรายพร้อมผู้ช่วยผู้ฝึกสอนรวมจำนวน 13 คน ติดอยู่ในถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอนในวนอุทยานขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย นำมาซึ่งข้อคิดหลายด้าน อาทิ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีการถอดบทเรียนจากเหตุการณ์กรณีดังกล่าวเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาลักษณะเดียวกันนี้ขึ้นอีกในประเทศไทย ประชาชนทั่วไปควรมีความระมัดระวังเรื่องการท่องเที่ยวเดินป่าหรือสำรวจถ้ำ ทุกคนจึงควรตระหนักถึงความพร้อมก่อนออกเดินทาง และความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายจากภัยธรรมชาติที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ โอกาสนี้เอกสารข่าวงานวิจัยและพัฒนา จึงขอนำเสนอความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำก่อนเข้าไปสำรวจป่าหรือถ้ำ และสิ่งที่ควรทำหลังเข้าไปสำรวจแล้วออกมาไม่ได้ รวมถึงคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเอาตัวรอดในการเดินป่า

ก่อนเข้าไปสำรวจป่าหรือถ้ำ ควรมีการแจ้งเจ้าหน้าที่และเตรียมความพร้อมของตัวเอง ดังนี้

1. แจ้งเจ้าหน้าที่ ก่อนจะออกเดินทางเข้าไปสำรวจป่าหรือถ้ำ ควรแจ้งเจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่หรืออุทยานก่อน เพื่อประโยชน์ด้านการรับรู้เรื่องจำนวนนักท่องเที่ยว แล้วหากปรากฏว่ามีการหายไปเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่จะได้เริ่มดำเนินการค้นหาได้ทันการณ์

2. เตรียมความพร้อมของตัวเอง โดยเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เชือก อุปกรณ์ปฐมพยาบาล แหล่งกำเนิดแสงไม่ว่าจะเทียนหรือไฟฉาย และที่สำคัญคือต้องมีความรู้มาก่อนที่จะสำรวจสถานที่

นั้น ๆ เพื่อเวลาที่เกิดสถานการณ์ฉุกเฉินจะสามารถเอาตัวรอดได้ หลัก ๆ เช่น วิถีเอาชีวิตรอดในป่าในถ้ำ วิธีปฐมพยาบาลเบื้องต้น วิธีหาน้ำหาอาหาร เป็นต้น

หลังเข้าไปสำรวจแล้วออกมาไม่ได้ ควรจะมีสติและอยู่รวมกลุ่มกัน ทำสัญลักษณ์เพื่อทิ้งรอยไว้หาแหล่งน้ำ สร้างความอบอุ่น ส่งสัญญาณขอความช่วยเหลือ และพยายามหาทางออก

1. มีสติ และรวมกลุ่ม สิ่งแรกที่คุณต้องทำคือการมีสติ ค่อย ๆ คิดหาทางแก้ปัญหาไปที่ละอย่าง และอย่าแตกตื่น เพราะอาจทำให้หลงมากกว่าเดิมและจะทำให้การค้นหาเป็นไปอย่างยากลำบาก โดยในกรณีที่เป็นกลุ่ม พยายามอย่าแตกกลุ่ม ให้อยู่ด้วยกัน เพราะหากแยกออกไปแล้วมีโอกาสที่จะพลัดหลงและหากันไม่เจอ

2. ทำสัญลักษณ์หรือการทิ้งรอย ขณะที่สำรวจธรรมชาติใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังการสำรวจไว้ เพื่อให้คนที่ออกตามหาตามได้ง่าย อาทิ บากต้นไม้ วางก้อนหิน ฉีกกระดาษโรยไว้ตามทาง ใช้ถ่านเขียนตามต้นไม้ ทักกิ่งไม้ หรือใช้เชือกคล้องกิ่งไม้แล้วชี้ที่ไปทางใดทางหนึ่ง เพื่อบอกว่าเลี้ยวไปทางใด ตัวอย่างดังภาพ

ที่มา: https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_1261135

3. หาแหล่งน้ำ เนื่องจากร่างกายคนเราขาดน้ำไม่ได้นาน สิ่งที่ต้องทำอันดับต้น ๆ คือ การค้นหาแหล่งน้ำสะอาดให้พบ ซึ่งได้จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ จำพวกลำธารในป่า น้ำค้างจากพืช หรือน้ำค้างจากหินย้อย ซึ่งเป็นน้ำที่เกิดจากการกลั่นตัวตามธรรมชาติ จึงสามารถดื่มกินได้ ในกรณีที่ตั้งอยู่ในป่า สามารถนำถังหรือกระเปาะไปครอบต้นไม้ขนาดเล็ก เพื่อเวลากลางคืนเมื่อต้นไม้คายน้ำจะได้มีน้ำไว้ประทังชีวิต ในกรณีที่มีความจำเป็นสามารถดื่มน้ำปัสสาวะได้ เนื่องจากน้ำปัสสาวะเกิดจากสารบางอย่าง เช่น โซเดียมคลอไรด์ อิเล็กโทรไลต์ ที่เกินความจำเป็นในร่างกายที่ขับออกมา จึงไม่ใช่ของเสีย

4. สร้างความอบอุ่น โดยปกติพื้นที่ป่าและถ้ำมักมีความชื้นสูง และอุณหภูมิมักลดลงในเวลากลางคืน ซึ่งสองปัจจัยนี้เสี่ยงต่อการทำให้ร่างกายเย็น เป็นไข้ และปวดบวม ทางที่ดีที่สุด คือ พยายามทำให้

ร่างกายแห้งเข้าไว้ หากเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายถูกน้ำจนเปียก ควรทำให้แห้งก่อน หากสามารถก่อกองไฟได้จะดีที่สุดเพราะไฟจะช่วยเพิ่มความอบอุ่น แต่กรณีที่อยู่ในถ้ำ การจะก่อกองไฟต้องใช้ความระมัดระวัง เพราะบางพื้นที่ของถ้ำมักมีออกซิเจนน้อย หากจุดไฟขึ้นมาจะเป็นการเผาไหม้ออกซิเจน นำไปสู่การขาดอากาศหายใจได้

5. ถ้าไม่มีไฟ ให้คลานต่ำ โดยปกติเวลาจะเข้าไปสำรวจถ้ำ ควรพกแหล่งกำเนิดแสงไป อาทิ ไฟฉาย ไม่ขีดไฟ ซึ่งหากมีก็ต้องใช้อย่างประหยัด เพราะเราไม่รู้ว่าความช่วยเหลือจะมาเมื่อใด แต่ในกรณีที่ไม่มีให้ใช้วิธีคลานต่ำ ค่อย ๆ เคลื่อนที่ เพราะในถ้ำที่มีตมมาก หากเดินไม่ระวังอาจเกิดอันตรายได้

6. ส่งสัญญาณขอความช่วยเหลือ ถ้าอยู่ในป่าหรือที่โล่ง สามารถอาศัยการจุดไฟเพื่อให้เกิดควันได้ หรือนำสิ่งของขนาดใหญ่ที่มีสี เช่น สีส้ม เพื่อที่เวลามองมาจากด้านบน ทีมช่วยเหลือจะสามารถมองเห็นตำแหน่งของเราได้ แต่หากอยู่ในถ้ำ ถ้าโทรศัพท์มีสัญญาณให้พยายามใช้โทรศัพท์ติดต่อขอความช่วยเหลือ แต่ถ้าแบตเตอรี่หมด ให้พยายามอยู่กับที่ที่ปลอดภัยรอความช่วยเหลือ หรือหากเจอบริเวณที่เป็นโพรงก็สามารถส่งสัญญาณควันออกมาได้

7. พยายามหาทางออก โดยปกติการหาทางออกในถ้ำมักดูจากทิศทางลม คือ ลองจุดเทียนไม่ขีด แล้วดูว่าเปลวไปถูกพัดไปทางไหน ทางที่มีลมผ่านมามากเป็นทางออก แต่ข้อควรระวัง คือ แม้การพยายามหาทางออกด้วยตัวเองจะถือเป็นทางแก้ปัญหาอย่างหนึ่ง แต่สำหรับผู้ที่ไม่ได้เชี่ยวชาญการเดินป่าเดินถ้ำ ควรหาที่ปลอดภัยแล้วรอความช่วยเหลือดีกว่า เพราะบางครั้งเราอาจเดินหลงไปไกลกว่าเดิม

นอกจากสิ่งที่จะต้องทำเกี่ยวกับการเดินป่าหรือถ้ำดังกล่าวแล้ว มีคำแนะนำจากนายแบร์ กริลล์ (Bear Grylls) ผู้เคยเป็นทหารรบพิเศษของกองทัพอังกฤษ และจัดว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านการเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่าง ๆ กล่าวคือ อุปกรณ์ที่ควรมีเวลาไปเดินป่า ได้แก่ แผนที่ เข็มทิศ ไฟฉาย เสื้อผ้าสำรอง แวนกันแดด อาหารและน้ำ ไม่ขีดไฟกันน้ำใน ภาชนะกันน้ำ เทียนไข/แท่งจุดไฟ มีดพับ ชุดปฐมพยาบาล ผ้าห่มหรือถุงดำขนาดใหญ่สองใบ แต่ที่สำคัญและจำเป็นต้องมีติดตัวไว้คือ มีด กระจกสัญญาณ และชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น

มีด จัดเป็นสิ่งของที่มีความจำเป็นอย่างมาก เพราะ การตัดเชือก ปอกหรือหั่นอาหาร ล้วนเป็นหน้าที่ของมีดในการเดินป่า ครรรมมีมีดประมาณ 3 เล่ม เล่มใหญ่ไว้ถางเส้นทางหรือตัดกิ่งไม้ เล่มกลางขนาดมีดโบวี ใช้งานจิปาละ เช่น ตัดเชือก หั่นหมู และมีดพับ ใช้เปิดกระป๋อง มีไขว่งใช้ซ่อมอุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องพกคนเดียวหลายเล่ม โดยแบ่งกันในทีมควรมีอย่างละหนึ่งหรือสองเล่ม

กระจกสัญญาณ (Signal Mirror) คือ อุปกรณ์ที่ถูกออกแบบมาโดยเฉพาะ คือ Signal Mirror มีลักษณะเป็นกระจกเงาทางด้านหน้า ส่วนด้านหลังเป็นวิธีใช้ ตรงกลางเป็นรูมองลอดไปได้ เป็นอุปกรณ์ที่มีประโยชน์ในกรณีเกิดพลัดหลงป่า โดยไม่มีโทรศัพท์ วิทยุสื่อสาร หรือพลุให้หาวัสดุที่สะท้อนแสงได้เพื่อให้สัญญาณแก่เฮลิคอปเตอร์ที่ออกค้นหา ใช้งานเมื่อมีเฮลิคอปเตอร์บินผ่านมา โดยให้มองลอดรูหรือช่องเล็งไปที่เฮลิคอปเตอร์ หากทำมุมกับดวงอาทิตย์ได้อย่างเหมาะสม จะเกิดแสงสะท้อนจากกระจกเงาให้นักบินหรือคนบนเครื่องสังเกตเห็นได้ ดังภาพ

ภาพจาก: <http://park.dnp.go.th/filed/การค้นหาและกู้ภัย.pdf>

ชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น (First aid kit) เป็นอุปกรณ์สำหรับช่วยเหลือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ โดยชุดปฐมพยาบาลควรเก็บไว้ในกล่องพลาสติกที่มีฝาปิดได้สนิทหรืออุปกรณ์กันน้ำ ชุดปฐมพยาบาลควรประกอบด้วยชุดอุปกรณ์ทำแผลและยารักษาโรคเบื้องต้น ดังภาพ

ที่มา: <https://www.niems.go.th/th/View/ContentDetails.aspx?CatId=112&ContentId=25560418094225698>

ดังนั้น สิ่งที่สำคัญสำหรับการเอาตัวรอดและมีชีวิตในกรณีเกิดเหตุการณ์หลงป่าหรือติดอยู่ในถ้ำ คือ การเตรียมความพร้อมก่อนการออกเดินทาง ซึ่งจำเป็นต้องตรวจสอบความครบถ้วนและความพร้อมใช้งานของอุปกรณ์การเดินป่าหรือสำรวจถ้ำ รวมถึงจัดเตรียมอาหารแห้ง ยารักษาโรค ทั้งเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ใช้ที่ต้อง

รัดกุม สำคัญที่สุดเมื่อคราวเกิดเหตุฉุกเฉิน คือ การมีสติ เพราะการมีสติจะช่วยให้สามารถควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). **ชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น**. สืบค้น 28 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.niems.go.th/th/View/ContentDetails.aspx?CatelId=112&ContentId=25560418094225698>

ณัฐนิชา บุญชู. (1 มิถุนายน 2557). **วิธีการเอาตัวรอดเมื่อหลงป่า**. สืบค้น 28 มิถุนายน 2561 จาก <http://nutthanicha-nb.blogspot.com/2014/06/blog-post.html>

ศูนย์ประสานงานกู้ภัยอุทยานแห่งชาติ. (ธันวาคม 2555). **การค้นหาและกู้ภัย ภาคป่าภูเขา**. สืบค้น 28 มิถุนายน 2561 จาก <http://park.dnp.go.th/filed/การค้นหาและกู้ภัย.pdf>

รู้จักหมูป่า อะคาเดมี่ แม่สาย ทีมที่มีผู้คนเฝ้ารอคอยการกลับมามากที่สุด. (27 มิถุนายน 2561). สืบค้น 28 มิถุนายน 2561 จาก <http://www.siamsport.co.th/football/thaiotherleague/view/77086>

เอาตัวรอด เมื่อหลงป่าหลงถ้ำ ทั้งสัญญาณความช่วยเหลือให้คนเจอ. (25 มิถุนายน 2561). **ข่าวสด**. สืบค้น 28 มิถุนายน 2561 จาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_1261135

10 วิธีการเอาชีวิตรอดในการเดินป่า-ถ้ำ. (26 มิถุนายน 2561). สืบค้น 28 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/83979>

ภาพอ้างอิง

ชุดปฐมพยาบาล. สืบค้น 28 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.niems.go.th/th/View/ContentDetails.aspx?CatelId=112&ContentId=25560418094225698>

สัญญาณให้คนตามเมื่อหลงป่า. สืบค้น 28 มิถุนายน 2561 จาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_1261135

หลงป่า. สืบค้น 28 มิถุนายน 2561 จาก <http://nutthanicha-nb.blogspot.com/2014/06/blog post.html>

โซเชียลมีเดียกับการเมืองไทย

เรียบเรียงโดย วิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล

Source: "How to Manage Your Social Media Privacy Settings," by University of Texas at Austin, (n.d.), Retrieved June 25, 2018 from <https://identity.utexas.edu/everyone/how-to-manage-your-social-media-privacy-settings>

โซเชียลมีเดีย (Social Media) หมายถึง รูปแบบของเว็บไซต์ในการสร้างเครือข่ายสังคม (Social Network) ผ่านทางอินเทอร์เน็ต หรือที่นิยมเรียกกันว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยผู้ใช้เป็นผู้สื่อสารและรับสารที่เป็นได้ทั้งข้อความ เรื่องราว รูปภาพ และภาพเคลื่อนไหว ซึ่งเชื่อมโยงกับความสนใจและกิจกรรมของผู้อื่น ผู้ใช้แบ่งปันสารให้ผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายได้รับรู้และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอาศัยบริการบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ อาทิ Facebook Line Twitter Instagram Google+ Youtube ซึ่งผู้ใช้สามารถเข้าถึงโซเชียลมีเดียได้จากทั้งคอมพิวเตอร์และสมาร์ทโฟน

ปัจจุบันผู้ใช้โซเชียลมีเดียทั่วโลกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกับในประเทศไทย ซึ่งสมาคมโฆษณาดิจิทัล (ประเทศไทย) (Digital Advertising Association (Thailand): DAAT) ร่วมกับเว็บไซต์ MarketingOps.com ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของประชากรไทยจำนวนทั้งสิ้น 68.1 ล้านคน เมื่อต้นปี 2559 พบว่ามีผู้ใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ก (Social Network Users) ถึงร้อยละ 60 ขณะที่มีการใช้งานอินเทอร์เน็ต (Internet Users) ร้อยละ 56 และโซเชียลเน็ตเวิร์กที่มีผู้ใช้งานมากที่สุด คือ Facebook คิดเป็นร้อยละ 92.1 รองลงมา ได้แก่ LINE คิดเป็นร้อยละ 85.1 และ Google+ คิดเป็นร้อยละ 67 ส่วนกิจกรรมทางอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้ชาวไทยนิยมเข้าถึงมากที่สุด คือการใช้งานโซเชียลเน็ตเวิร์กสูงถึงร้อยละ 82.7 รองลงมาคือการค้นหาข้อมูล ร้อยละ 56.7 การอ่านข่าว ร้อยละ 52.2 และหากจัดกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะ

พบว่า กลุ่ม Gen Y คือกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดถึง 54.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามด้วยกลุ่ม Gen X, Gen Z และ Baby Boomer ตามลำดับ (เชษฐพัฒน์ สิริวัฒนตระการ และ สุขสันต์ ทับทิมหิน, 2560)

การสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียจึงเป็นช่องทางการสื่อสารที่สร้างโอกาสในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร อาจเรียกได้ว่าเป็นช่องทางการสื่อสารทางเลือก (Alternate Communication Channel) ที่สำคัญของผู้คนในยุคดิจิทัล ประกอบกับวิวัฒนาการของสมาร์ทโฟนและพฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่นิยมเข้าถึงโซเชียลมีเดียผ่านทางเครื่องมือสื่อสารในทุกที่และทุกเวลา ส่งผลให้สื่อกระแสหลักทั้งหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร โทรทัศน์ และวิทยุ ต่างให้ความสำคัญกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านโซเชียลมีเดียหรือเครือข่ายสังคมออนไลน์กันมากขึ้น สังคมในปัจจุบันจึงมีความแคบลงและกลายเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากโซเชียลมีเดียทำให้ผู้ใช้สามารถรับและตอบสารได้ในทันที ทั้งสามารถตอบสนองความสนใจด้านการติดตามข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบัน การค้นคว้าหาความรู้ และการเข้าถึงเพื่อความบันเทิง โดยในกลุ่มของผู้ใช้ที่เข้าถึงโซเชียลมีเดียเพื่อติดตามข่าวสารและเหตุการณ์นั้นเป็นการติดตามข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต ข้อมูลด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และมีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้รายอื่นในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็นและการส่งต่อข้อมูลในลักษณะทำซ้ำ (Viral Distribution) ทำให้เกิดการกระจายข้อมูลอย่างรวดเร็ว ซึ่งแม้ว่าการส่งต่อข้อมูลอย่างรวดเร็วได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับสารและสังคม แต่ในทางกลับกันอาจสร้างผลกระทบอย่างร้ายแรงได้เช่นกัน ในกรณีที่ข้อมูลนั้นมีความไม่ถูกต้องหรือสร้างความเข้าใจผิด ความเกลียดชัง อคติ ความแตกแยกในสังคม ผู้ใช้จึงควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและแหล่งที่มาว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดก่อนการส่งต่อข้อมูลดังกล่าว (อติสรณ์ อันสงคราม, 2556; แสงเดือน ผ่องพุ่ม, 2556; “โซเชียลเน็ตเวิร์ก” ดาบสองคมในองค์กร ใช้อย่างไรให้ได้ประโยชน์, 2561)

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียกลายเป็นที่นิยมอย่างแพร่ทั้งในกลุ่มผู้ใช้ทั่วไป สื่อมวลชน นักวิชาการ อาจารย์ ผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้บริหารขององค์กร/สถาบัน ดารา/นักแสดง รวมถึงนักการเมือง การสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียจึงมีบทบาทต่อการเมืองของหลายประเทศในฐานะเครื่องมือสื่อสารที่ทรงประสิทธิภาพและได้รับความนิยมสูงสุดจากประชาชน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือกรณีของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีรายงานของศูนย์วิจัยพิว (Pew Research Center) เมื่อปี 2559 รายงานว่า ประชาชนชาวอเมริกันติดตามข่าวสารด้านการเมืองผ่านทางโซเชียลมีเดียสูงถึงร้อยละ 62 ชาวอเมริกันใช้ Twitter เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองทางการเมือง แสดงความคิดเห็นภายหลังการโหวตที่ในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้ลงสมัคร ประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมการรณรงค์ทางการเมืองของพรรคที่ตนเองชื่นชอบ คาดการณ์ผลการเลือกตั้ง และชักชวนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง นอกจากนี้ มีนักการเมืองชาวอเมริกันที่ใช้ Twitter เพื่อแสดงจุดยืนทางการเมืองและสื่อสารกับประชาชน ซึ่งได้แก่ นายบารัค โอบามา อดีตประธานาธิบดีสหรัฐฯ และนายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ คนปัจจุบัน (MacDonald, 2018)

ส่วนโซเชียลมีเดียกับการเมืองไทยนั้น พบว่าประชากรไทยใช้งานโซเชียลมีเดียที่มีเนื้อสาระเกี่ยวกับการเมือง เพื่อติดตามสถานการณ์การเมือง แสดงความเห็นทางการเมือง และสร้างปฏิสัมพันธ์เครือข่ายทางการเมืองต่าง ๆ คอลัมน์เกาะกระแสโพลล์จึงขอนำเสนอผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่อง “พลังสื่อโซเชียลกับการเมืองไทยในยุค 4.0” ซึ่งจัดทำโดยศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ภายใต้ชื่อ “กรุงเทพโพลล์” (Bangkok Poll) ดำเนินการสำรวจระหว่างวันที่ 20-22 มีนาคม 2561 โดยมีกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเป็นประชาชนทุกภูมิภาคทั่วประเทศที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป รวมทั้งสิ้น 1,192 คน ที่ได้มาจากการสุ่ม

ตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) แล้วใช้วิธีการถ่วงน้ำหนักด้วยข้อมูลประชากรศาสตร์จากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานไม่เกินร้อยละ 3.0 และค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95.0 (ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2561)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อประเด็นพลังสื่อโซเชียลกับการเมืองไทยในยุค 4.0 จำนวน 3 คำถาม คือ 1) ความเห็นต่อพลังสื่อโซเชียล (IG, Facebook, Twitter) จะมีผลอย่างไรกับการเลือกตั้งที่จะถึง 2) พลังสื่อโซเชียลมีผลอย่างไรต่อประชาชนในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย และ 3) จะติดตามหรือไม่ หากพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) มีการใช้สื่อโซเชียลประชาสัมพันธ์ข้อมูลการเลือกตั้งหรือหาเสียง มีดังต่อไปนี้

1. ข้อคำถาม “ความเห็นต่อพลังสื่อโซเชียล (IG, Facebook, Twitter) จะมีผลอย่างไรกับการเลือกตั้งที่จะถึง” (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

คำตอบ	ร้อยละ
ช่วยกระตุ้นให้เกิดกระแส ทำให้คนอยากออกมาเลือกตั้ง	67.8
ช่วยติดตามกิจกรรมการรณรงค์การเลือกตั้ง	58.4
ช่วยสร้างช่องทางให้พรรคการเมืองนำเสนอนโยบายของพรรค	53.6
ช่วยเป็นเวทีให้นักการเมืองมาหาเสียง เช่นไลฟ์สด หรือการดีเบต	49.1
ช่วยตรวจสอบการซื้อสิทธิ์ขายเสียง/หาเสียงแบบมิชอบ	42.7

2. ข้อคำถาม “ท่านคิดว่าพลังสื่อโซเชียลมีผลอย่างไรต่อประชาชนในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย” (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

คำตอบ	ร้อยละ
ทำให้รับรู้สถานการณ์การเมืองมากขึ้น	73.3
ทำให้การเมืองเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง	65.9
ทำให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นทั้งเป็นผู้รับและผู้ส่งสาร	52.1
เป็นช่องทางการโจมตีการบิดเบือนข้อมูล	39.1
ทำให้เกิดความแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่าย	37.7

3. ข้อคำถาม “ท่านจะติดตามหรือไม่ หากพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งมีการใช้สื่อโซเชียลประชาสัมพันธ์ข้อมูลการเลือกตั้งหรือหาเสียง”

คำตอบ	ร้อยละ
ติดตาม	73.9
ไม่ติดตาม	16.8
ไม่แน่ใจ	9.3

สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นประเด็นพลังสื่อโซเชียลกับการเมืองไทยในยุค 4.0 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า

1. พลังสื่อโซเชียล (IG, Facebook, Twitter) ช่วยกระตุ้นให้เกิดกระแส ทำให้คนอยากออกมาเลือกตั้ง มากที่สุด รองลงมาคือ ช่วยติดตามกิจกรรมการรณรงค์การเลือกตั้ง ช่วยสร้างช่องทางให้พรรคการเมืองนำเสนอนโยบายของพรรค ช่วยเป็นเวทีให้นักการเมืองได้หาเสียง เช่น โไลฟ์สด หรือดีเบต และช่วยตรวจสอบการซื้อสิทธิ์ขายเสียง/หาเสียงแบบมิชอบ ตามลำดับ

2. พลังสื่อโซเชียลมีผลต่อประชาชนในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย เนื่องจากทำให้รับรู้สถานการณ์การเมืองมากขึ้น มากที่สุด รองลงมาคือ ทำให้การเมืองเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง ทำให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นทั้งในฐานะที่เป็นผู้รับและผู้ส่งสาร เป็นช่องทางการโจมตีและการบิดเบือนข้อมูล และทำให้เกิดความแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ตามลำดับ

3) ประชาชนกลุ่มตัวอย่างจะติดตามการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการเลือกตั้งหรือการหาเสียงของพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งผ่านสื่อโซเชียลมากถึงร้อยละ 73.9

ผลการสำรวจดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าพลังสื่อโซเชียลช่วยกระตุ้นให้ประชาชนอยากออกมาเลือกตั้ง รับรู้สถานการณ์การเมืองมากขึ้น และมีความสนใจที่จะติดตามการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผ่านทางโซเชียล ขณะที่ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเห็นว่าสื่อโซเชียลอาจเป็นช่องทางในการโจมตี บิดเบือนข้อมูล และก่อให้เกิดความแตกแยก

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประชาชนไทยมีการใช้โซเชียลมีเดียเพื่อกิจกรรมทางการเมืองด้านการติดตามข่าวสารการจัดการเลือกตั้ง กิจกรรมทางการเมืองของทั้งรัฐบาล/พรรคการเมือง/กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเห็นและมุมมองของนักวิชาการ ฯลฯ ทั้งนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าประชาชนใช้โซเชียลมีเดียด้านการเมืองเพื่อให้ตนเองสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารด้านสถานการณ์ทางการเมือง ด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบทั้งในช่วงเวลาก่อน ระหว่าง และหลังการเลือกตั้ง ตลอดจนใช้โซเชียลมีเดียเพื่อแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะพลเมือง เพราะโซเชียลมีเดียสามารถช่วยย่นระยะเวลาการเข้าถึงข้อมูลให้น้อยลง กล่าวคือผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากที่มีความหลากหลายได้อย่างรวดเร็วและทันทั่วถึง อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแพลตฟอร์มในการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับบุคคล กลุ่ม องค์กรทางการเมืองได้โดยตรง แต่โซเชียลมีเดียก็อาจเป็นดาบสองคมที่ให้ทั้งคุณและโทษ หากผู้ใช้รับสารและแบ่งปันสารไปสู่บุคคลอื่นหรือสู่สาธารณะโดยปราศจากการตรวจสอบ

ความถูกต้องของเนื้อหาและความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทั้งตนเอง สังคม และประเทศชาติได้ ความเสียหายต่อตนเองคือการขัดต่อบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ และความเสียหายต่อสังคมและประเทศชาติ กล่าวคือ ข้อมูลเท็จหรือข้อมูลที่บิดเบือนสามารถสร้างความเข้าใจผิดและความแตกแยกให้เกิดขึ้นภายในสังคมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและความมั่นคงของประเทศ ดังนั้นผู้ใช้โซเชียลมีเดียจึงควรทำความเข้าใจและตระหนักทั้งข้อดี-ข้อเสียของการใช้โซเชียลมีเดียในทางการเมือง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งตนเอง สังคม และประเทศชาติ มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เชษฐพัฒน์ สิริวิวัฒนตระกูล, และ สุขสันต์ ทับทิมหิน. (2560). **พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด**. สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก <http://flas.reru.ac.th/uploads/research/201709061858147580.pdf>

อดิสรณ์ อันสงคราม. (2556). **ผลกระทบจากการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, คณะนิเทศศาสตร์.

แสงเดือน ผ่องพุ่ม. (2556). **สื่อสังคมออนไลน์: แนวทางการนำมาประยุกต์ใช้**. สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก http://library.senate.go.th/document/Ext6685/6685991_0004.PDF

“โซเชียลเน็ตเวิร์ก” ดาบสองคมในองค์กร ใช้อย่างไรให้ได้ประโยชน์. (2561). สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.eta.or.th/content/social-network-guidelines-for-sustainable-digital-economy.html>

ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (2561). **พลังสื่อโซเชียลกับการเมืองไทยในยุค 4.0**. สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก <http://bangkokpoll.bu.ac.th/poll/result/poll860.php?pollID=748&Topic=พลังสื่อโซเชียลกับการเมืองไทยยุค%204.0&fileDoc=poll860.pdf>

ภาษาต่างประเทศ

Cara MacDonald. (5 April 2018). **U Professor Studies Relationship Between Social Media and Politics**. Retrieved March 2, 2018 from <http://dailyutahchronicle.com/2018/04/05/u-professor-studies-relationship-between-social-media-and-politics/>

ภาพอ้างอิง

University of Texas at Austin. (n.d.). **How to Manage Your Social Media Privacy Settings**. Retrieved June 25, 2018 from <https://identity.utexas.edu/everyone/how-to-manage-your-social-media-privacy-settings>

รอบโลกวิจัย

การจัดการขยะพลาสติกเพื่อแก้ไขปัญหาล้างแ้วดล้อม

เรียบเรียงโดย วิจิตรา ประยูรวงษ์

ภาพจาก: <https://www.creativecitizen.com/dead-whale/>

เมื่อปลายเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง จังหวัดสงขลา ได้รับแจ้งจากลูกเรือสินค้าบรรทุกอาหารสัตว์เรื่อง พบวาฬนาร์รองครีบสั้น (Short-finned pilot whale) เกยตื้นบริเวณคลองนาทับ ในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทำการช่วยชีวิตวาฬอย่างเต็มที่ แต่ในที่สุดวาฬตัวนี้ได้ตายลง และเมื่อทีมสัตวแพทย์ได้ชันสูตรซากวาฬจึงพบว่า มีถุงพลาสติกอยู่ภายในระบบทางเดินอาหารของวาฬกว่า 80 ใบ มีน้ำหนักรวมกันถึง 8 กิโลกรัม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ระบบทางเดินอาหารของวาฬตัวนี้ล้มเหลวจนเสียชีวิต (เหตุการณ์ดังกล่าวได้สร้างความสะเทือนใจไม่เพียงแต่เฉพาะคนไทย แต่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของคนทั้งโลกเช่นกัน) ประกอบกับผลการสำรวจปริมาณขยะทะเลทั่วโลก โดยทีมนักวิจัยมหาวิทยาลัยจอร์เจียเมื่อปี 2558 ซึ่งพบว่าประเทศไทยทิ้งขยะลงสู่ทะเลมากที่สุดเป็นอันดับที่ 6 ของโลก คอลัมน์รอบโลกวิจัยฉบับนี้จึงขอเสนอข้อมูลความรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะพลาสติกเพื่อแก้ไขปัญหาล้างแ้วดล้อม ตามลำดับเนื้อหาในประเด็นดังต่อไปนี้คือ ความหมายของพลาสติกและขยะพลาสติก อันตรายจากสารประกอบในพลาสติก วิธีการจัดการขยะพลาสติก งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะพลาสติก นโยบายและมาตรการในการจัดการขยะพลาสติกในต่างประเทศ และการจัดการขยะพลาสติกของไทย

พลาสติก ผลิตมาจากปิโตรเลียมซึ่งเป็นสารไฮโดรคาร์บอนที่มีน้ำหนักโมเลกุลสูง ประกอบด้วย โมเลกุลซ้ำ ๆ กัน และต่อกันเป็นโมเลกุลสายยาว ประกอบด้วยธาตุสำคัญ คือ คาร์บอน ไฮโดรเจน และออกซิเจน นอกจากนี้มีธาตุอื่น ๆ เป็นส่วนประกอบย่อย เช่น ไนโตรเจน ฟลูออรีน คลอรีน และกำมะถัน เป็นต้น

ขยะพลาสติก คือ พลาสติกที่ใช้แล้ว และถูกทิ้งเป็นขยะ ซึ่งส่วนหนึ่งถูกนำกลับมาใช้อีกในลักษณะต่าง ๆ กัน และอีกส่วนหนึ่งถูกนำไปกำจัดทิ้ง โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การฝังกลบ การหลอม การรีไซเคิล เป็นต้น

สารพิษในพลาสติก เกิดจากการใช้งานผลิตภัณฑ์พลาสติกไม่ถูกต้องและไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอาหารและเครื่องดื่ม อาจนำมาซึ่งการสะสมสารพิษและความเสี่ยงต่อการเกิดโรคร้ายต่าง ๆ ของผู้บริโภค สารประกอบบางชนิดที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรคมะเร็งนี้

สาร Phthalate เป็น plasticizer ที่เติมลงไปในการผลิตพลาสติกชนิด Polyvinylchloride (PVC) เพื่อให้พลาสติกมีคุณสมบัติที่อ่อนนุ่มและสามารถยืดหยุ่นได้ดี สารนี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพเนื่องจากเป็นสารที่มีกลไกทำงานคล้ายฮอร์โมน จึงไปรบกวนการทำงานของฮอร์โมนตามธรรมชาติ (Endocrine disruption) และจากการศึกษาในสัตว์ทดลองทำให้ทราบผลที่แน่ชัดว่า Phthalate ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงระดับฮอร์โมน และการคลออดลูกในหนูทดลองผิดปกติ แต่การศึกษาในคนยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน ตัวแทนกลุ่มวิจัยโรคมะเร็งนานาชาติ (International Agency for Research on Cancer : IARC) จึงจัดให้ Phthalate เป็นสารก่อมะเร็งกลุ่ม 2B คือ สารที่อาจทำให้เกิดมะเร็งในคนได้

สาร Vinyl chloride เป็นวัตถุดิบในการผลิตเม็ด PVC Resin นิยมใช้ทำท่อน้ำ สายไฟฟ้าของเด็กเล่น ชนิดเป่าลม และเฟอร์นิเจอร์ จากรายงานของ IARC พบว่า สาร Vinyl chloride เป็นสาเหตุให้เกิดมะเร็งตับชนิด Angiosarcoma จึงจัดให้ Vinyl chloride เป็นสารก่อมะเร็งในกลุ่ม 1 คือ เป็นสารที่มีหลักฐานยืนยันได้ว่าสามารถก่อให้เกิดโรคมะเร็งในคน

สาร Styrene เป็นสารตั้งต้นของการผลิตพลาสติกที่ใช้ในการทำกล่องโฟม ซึ่งเป็นสารอันตรายส่งผลกระทบต่อระบบประสาทส่วนกลางและระบบเม็ดเลือด อีกทั้งยังมีผลต่อ DNA และโครโมโซม จากรายงานการวิจัยพบว่า สาร Styrene ทำให้เกิดมะเร็งในสัตว์ทดลอง อย่างไรก็ตามยังไม่มีข้อสรุปที่ยืนยันว่าสารนี้ทำให้เกิดโรคมะเร็งในมนุษย์ ดังนั้น IARC จึงจัดให้ Styrene เป็นสารก่อมะเร็งในกลุ่ม 2B ปัจจุบันทั่วโลกจึงตื่นตัวและมีการรณรงค์งดใช้สิ่งของที่ทำจากโฟม รวมถึงการใช้พลาสติกโฟมรูปถ้วยเพื่อกันของแตกหักในการขนส่งสินค้า ซึ่งหลายมลรัฐในสหรัฐอเมริกาได้ห้ามไม่ให้ใช้โฟมในการขนส่งสินค้า รวมไปถึงร้านแฮมเบอร์เกอร์ชื่อดัง ได้ประกาศเลิกใช้กล่องโฟมในการบรรจุอาหารและเปลี่ยนไปใช้กระดาษแทน

สาร Bisphenol A เป็นสารที่ใช้ในการผลิตพลาสติกชนิด Polycarbonate ซึ่งใช้ทำขวดนมเด็ก ขวดน้ำดื่มแบบใส และเป็นสารที่ทำหน้าที่คล้ายฮอร์โมนเอสโตรเจน สามารถรบกวนการทำงานของฮอร์โมนธรรมชาติ จากรายงานการศึกษาวิจัยของสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า คนงานเพศชายซึ่งทำงานอยู่ในโรงงานที่ผลิตสาร Bisphenol A มีความเสี่ยงต่อการมีฮอร์โมนเพศที่ผิดปกติ นอกจากนี้การศึกษาอันตรายของ Bisphenol A ในระดับเซลล์และสัตว์ทดลองพบว่า มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดมะเร็งเต้านมและมะเร็งต่อมลูกหมาก อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีข้อยืนยันที่ชัดเจนว่าสารนี้ก่อให้เกิดโรคมะเร็งในคน IARC จึงจัดให้ Bisphenol A เป็นสารก่อมะเร็งในกลุ่ม 2B

สาร Formaldehyde เป็นสารที่อาจปนเปื้อนสู่อาหารจากการใช้ภาชนะที่ทำจาก Melamine ไม่ถูกวิธี เช่น นำไปใช้กับไมโครเวฟหรือเตาอบอุณหภูมิสูง โดยสารนี้จะถูกปลดปล่อยออกมาในรูปของ สารละลายและแก๊ส ซึ่งอุณหภูมิที่ปลอดภัยจะอยู่ที่ระดับ 70–80 องศาเซลเซียส นอกจากนี้ สาร Formaldehyde อาจเป็นสาเหตุให้เกิดโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวได้ IARC จึงระบุว่าสาร Formaldehyde จัดเป็นสารก่อมะเร็ง ในกลุ่ม 1

ปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยในหลายประเทศต่างพยายามหาแนวทางจัดการขยะพลาสติก โดยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลิตพลาสติกที่เสื่อมสภาพได้ง่าย ซึ่งได้แก่พลาสติกใน 2 ลักษณะ ต่อไปนี้

1) พลาสติกที่ย่อยสลายได้ด้วยจุลชีพหรือพลาสติกที่มีการเสื่อมสภาพทางชีวภาพ (biodegradation) ซึ่งมีการใช้ 2 วิธี คือ วิธีแรก เต็มสารที่จุลินทรีย์ย่อยสลายได้ผสมลงในพลาสติก ซึ่งเป็นสาร จำพวกแป้ง เช่น แป้งข้าวโพด แป้งข้าวเจ้า แป้งมัน เป็นต้น สำหรับพลาสติกที่นำไปทำถุงและฟิล์ม มีแป้ง ประมาณร้อยละ 6 และบางบริษัทสามารถทำการผลิตโดยผสมแป้งได้ถึงร้อยละ 20 โดยน้ำหนัก เมื่อนำไปทำ ผลิตภัณฑ์ประเภทฟิล์ม และถึงร้อยละ 40 โดยน้ำหนัก ถ้าเป็นผลิตภัณฑ์พลาสติกจากการฉีดแบบ (injection molding) ที่แขนวิชาพอลิเมอร์เทคโนโลยี ภาควิชาเคมีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีการทำวิจัยแล้ว วิธีที่สอง คือ ใช้พลาสติกที่เป็นอาหารของแบคทีเรียโดยตรง (biopolymer) เช่น บริษัท ICI ได้ผลิต Polyhydroxybutyrate (PHB) ที่มีชื่อการค้าว่า Biopol และ PHA (Polyhydroxy alkanate) ซึ่งมีการนำไปใช้ในการผลิตขวดแชมพู ถุงใส่ของ เป็นต้น พลาสติกที่ย่อยสลายได้โดยจุลินทรีย์อีกประเภทคือ PLA (Polylactic acid) เช่น EcoPLA หรือ Polycaprolactone (PCL)

2) พลาสติกที่สามารถเสื่อมสภาพได้ง่ายโดยแสงหรือย่อยสลายได้ด้วยแสง (photodegradation) ซึ่งเป็นการเสื่อมสภาพโดยอาศัยรังสีอัลตราไวโอเล็ตในแสงแดด ทำให้โมเลกุลพลาสติกสามารถแตกออกได้ง่าย กล่าวคือ พลาสติกจะกรอบร่วนเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยง่าย ทั้งนี้ โดยใช้วิธีการ (1) เต็มสารช่วยกระตุ้นการ เสื่อมสภาพบางอย่างผสมลงไปพลาสติก เช่น สารประกอบเชิงซ้อนของโลหะ ซึ่งเมื่อถูกแสงจะเกิดการ แตกตัวเป็นตัวเริ่มการเสื่อมสภาพของพลาสติกต่อไป (2) ใช้มอนอเมอร์บางอย่างร่วมในการผลิตพลาสติก ประเภทโคพอลิเมอร์ ซึ่งสายพอลิเมอร์ที่เป็นตัวร่วมนั้นเสื่อมสภาพโดยแสงแดดได้ง่าย

2. นำพลาสติกใช้แล้วกลับมาใช้อีก ซึ่งทำได้กับพวกเทอร์โมพลาสติกที่นำมาหลอมทำผลิตภัณฑ์ ใหม่ได้ แต่ทั้งนี้จะไม่นำไปทำผลิตภัณฑ์สำหรับใส่อาหารและน้ำดื่ม และมักนำพลาสติกที่ใช้แล้วมาผสมเพียง ส่วนหนึ่ง เช่น ประมาณร้อยละ 10–20 ร่วมกับพลาสติกใหม่ หรืออาจมีการแยกประเภทพลาสติก กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์พลาสติกบางประเภทมีสัญลักษณ์การนำกลับมาใช้อีก เช่นมีเลข 6 อยู่ตรงกลาง และมีอักษร PS ทำให้ทราบว่าขวดพลาสติกนั้นสามารถนำกลับมาใช้อีก และเป็นประเภทที่ 6 คือ พอลิสไตรีน (PS) ทั้งนี้ มีการ กำหนดสัญลักษณ์การนำกลับมาใช้อีกได้ของพลาสติกต่าง ๆ เพื่อสะดวกในการแยกประเภท ดังนี้

หมายเลข 1 คือ ชนิด PET (Poly Ethylene Terephthalate)

หมายเลข 2 คือ ชนิด HDPE (High Density Polyethylene)

หมายเลข 3 คือ ชนิด V (Vinyl/Polyvinyl Chloride)

หมายเลข 4 คือ ชนิด LDPE (Low Density Polyethylene)

หมายเลข 5 คือ ชนิด PP (Polypropylene)

หมายเลข 6 คือ ชนิด PS (Polystyrene)

หมายเลข 7 คือ พลาสติกอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ 6 ชนิดข้างต้นนี้

3. นำขยะพลาสติกไปเผาเพื่อให้ได้พลังงานความร้อนนำไปใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าหรือนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ต้องมีการควบคุมควัน เขม่า สารพิษ ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. นำขยะพลาสติกไปแปรสภาพเพิ่มคุณค่า (Plastic Waste Valorisation) อาทิ สาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยสมาคมการแปรสภาพด้วยความร้อน (S.E.T) ได้พัฒนากระบวนการ Softther ซึ่งเป็นกระบวนการแยกสลายพลาสติกด้วยความร้อนที่อุณหภูมิ 400–500 องศาเซลเซียส ในที่ที่ปราศจากออกซิเจน ภายใต้สภาวะ 400 มม.ปรอท หรือทำในบรรยากาศของไนโตรเจนให้ได้แก๊ส น้ำมันไฮโดรคาร์บอน และถ่านคาร์บอน ที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงได้โดยตรงในเครื่องทำไอน้ำ

ตัวอย่างผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะพลาสติก มีดังนี้

Khait และ Torkelson นักวิจัยจากสหรัฐอเมริกาได้ทำการศึกษาถึงเทคโนโลยีในการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ใหม่โดยการแปรรูปพลาสติกให้เป็นผงที่มีความละเอียดเพื่อเพิ่มมูลค่าของพลาสติกกรีไซเคิล โดยวิธีนี้เรียกว่า “Solid State Shear Pulverization process (S³P)” ซึ่งจะทำให้การตัดเส้นพลาสติกขณะที่ถูกดึงให้เป็นเส้นใย โดยกระบวนการนี้ไม่ต้องผ่านการหลอมพลาสติก กระบวนการนี้จะเปลี่ยนจากพลาสติกที่มีหลายสีให้กลับเป็นสารตั้งต้นเดิม ซึ่งจะทำให้ได้พลาสติกผงชนิดต่าง ๆ ที่มีขนาดเล็กตั้งแต่ เล็กกว่า 74 ไมครอน ถึง 841 ไมครอน เพื่อนำเข้าสู่การผลิตเส้นใยใหม่ต่อไป โดยกระบวนการทำให้พลาสติกกลายเป็นผงนี้สามารถทำได้กับพลาสติกทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นขยะพลาสติกหลังจากการบริโภคและเศษพลาสติกจากกระบวนการอุตสาหกรรม ซึ่งคณะผู้วิจัยพบว่าผงพลาสติกที่ได้จากกระบวนการนี้มีความเหมาะสมสำหรับกระบวนการหลอมพลาสติกโดยตรงตามมาตรฐานการผลิตเส้นใยพลาสติก และการนำพลาสติกกลับมาใช้ใหม่โดยวิธีนี้เป็น การเพิ่มปริมาณการนำพลาสติกกลับมาใช้ใหม่ให้มากขึ้นด้วย

Krzan นักวิจัยจากประเทศสโลวีเนีย ได้ทดลองทำการย่อยสลายพลาสติกประเภท PET ด้วยปฏิกิริยาที่เรียกว่า การย่อยสลายโพลีเมอร์ด้วยสารตัวทำละลาย (Solvolytic Depolymerization) ผลการทดลองพบว่า การย่อยสลายพลาสติก PET สามารถเกิดปฏิกิริยาได้เร็วที่สุดในสารตัวทำละลายเมทานอล และการนำกลีเซอรีนมาช่วยในกระบวนการย่อยสลายพลาสติก PET จะทำให้เกิดปฏิกิริยาเร็วขึ้น และมีประสิทธิภาพที่ดีกว่าปฏิกิริยาการให้ความร้อนแบบเดิม

Subramanian ได้ศึกษาปริมาณพลาสติกในขยะชุมชนของสหรัฐอเมริกาเมื่อปี 2539 พบว่าพลาสติกมีปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 12 และมีขยะพลาสติกประเภทขวดบรรจุเครื่องดื่มและนมมีปริมาณ 1,350,000 ตัน ต่อมาในปี 2540 พบว่า มีการนำขวดพลาสติก PET กลับมาใช้ใหม่มีปริมาณถึง 294,000 ตัน ซึ่งส่งผลให้ปริมาณขยะในชุมชนของสหรัฐอเมริกาลดลงจาก 211.5 ล้านตัน เป็น 209.7 ล้านตัน และขวดพลาสติกที่นำกลับมาใช้ใหม่นี้ จะนำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทนทาน เช่น ชิ้นส่วนรถยนต์ พรม ชิ้นส่วนในเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ในการก่อสร้าง เป็นต้น

กลุ่มนักวิจัยจากคณะนักวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด สหรัฐอเมริกา และมหาวิทยาลัยเปียงฮัง ในจีน ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้हनอนกในการกำจัดขยะพลาสติก พบว่า หนอนกสามารถบริโภค

ขยะพลาสติกได้หลากหลายประเภท สร้างความหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยลดผลกระทบจากขยะพลาสติกที่มีต่อสิ่งแวดล้อมได้ ผลการศึกษาระบุว่า แבקที่เรี่ยที่อยู่ในกระเพาะของหนอนนก ซึ่งเป็นหนอนของแมลงปีกแข็งมีความสามารถที่จะทำให้หนอนนกสามารถย่อยสลายพลาสติกที่บริโภคเข้าไปได้ โดยที่ไม่เป็นอันตรายต่อตัวหนอนแต่อย่างใด โดยหนอนนก 100 ตัว สามารถกินขยะพลาสติกประเภทสไตรโพรมได้วันละประมาณ 34–39 มิลลิกรัม ซึ่งเทียบเท่ากับน้ำหนักของยาเม็ดเล็ก ๆ ในกระบวนการย่อยนี้ หนอนจะแปลงขยะพลาสติกที่กินเข้าไปราวครึ่งหนึ่งเป็นก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และขับถ่ายพลาสติกส่วนที่เหลือออกมา เป็นพลาสติกที่สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ

นอกจากผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกดังที่นำเสนอในข้างต้นซึ่งแสดงถึงการที่ประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการที่ปัญหาขยะพลาสติกที่มีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้นแล้ว โดยในหลายประเทศได้มีนโยบายในการจัดการขยะพลาสติกที่เป็นการลดการใช้พลาสติกตั้งแต่ต้นทาง ซึ่งมีการใช้มาตรการทางภาษี และการรณรงค์ด้วยความสมัครใจ ดังนี้

สหราชอาณาจักร มีความร่วมมือของภาครัฐและผู้ค้าปลีกขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นความร่วมมืออย่างสมัครใจ โดยเฉพาะเมือง Modbury เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน ปี 2550 และประสบผลสำเร็จจนสามารถประกาศเป็นเมืองปลอดถุงพลาสติก ในปี 2551 ห้างสรรพสินค้ารายใหญ่ได้มีการเก็บภาษีถุงพลาสติกจากลูกค้าในซูเปอร์มาร์เก็ต โดยห้ามร้านค้าจ่ายภาษีแทนให้ลูกค้า การดำเนินการเหล่านี้เป็นความสมัครใจ โดยไม่มีมาตรการทางกฎหมาย และนอกจากสหราชอาณาจักรแล้ว ยังมีประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี โปรตุเกส ฮังการี นอร์เวย์ และเนเธอร์แลนด์ ที่ผู้ค้าปลีกเก็บค่าใช้ถุงพลาสติกจากผู้บริโภคโดยไม่มีมาตรการทางกฎหมายเช่นเดียวกัน

แคนาดา ออกกฎหมายให้ผู้ค้าปลีกต้องมีการจัดเก็บค่าถุงพลาสติกในกรณีที่ลูกค้าไม่ได้นำถุงมาจากบ้านเป็นจำนวนเงินอย่างน้อย 5 เซ็นต์ต่อถุงพลาสติกหนึ่งใบ โดยไม่คำนึงถึงปริมาณและขนาดของถุงพลาสติก และหากลูกค้ามีการนำถุงพลาสติกดังกล่าวมาคืน จะได้รับเงินค่าถุงพลาสติกกลับไปด้วย ทั้งนี้ ผู้ขายสามารถนำเงินจากการขายถุงพลาสติกไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่จำเป็นต้องนำส่งให้รัฐบาลแต่อย่างใด อาทิ นำมาบริจาคกลับคืนสู่สังคมหรือองค์กรสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันได้มีการสนับสนุนให้มีการแจ้งถึงการใช้จ่ายเงินที่ได้จากการขายถุงพลาสติก รวมถึงการติดโปสเตอร์เพื่อรณรงค์ลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติก และการนำพลาสติกเหล่านั้นกลับมาใช้ใหม่ด้วยอีกทางหนึ่ง ตลอดจนการตั้งเป้าหมายและกำหนดข้อตกลงการลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติกในส่วนของจังหวัดถึงร้อยละ 50 และในส่วนของเมืองโตรอนโตถึงร้อยละ 70

สหรัฐอเมริกา โดยองค์การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งประเทศ หรือ EPA ได้มีการออกกฎหมายเพื่อการสนับสนุนตลาดผลิตภัณฑ์รักษาสิ่งแวดล้อมและ 11 รัฐได้ออก Green Report I และ II ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สิ่งแวดล้อม และเริ่มมีการเก็บค่าธรรมเนียม 17 เซ็นต์ สำหรับถุงพลาสติกที่ใช้ใส่สินค้า

ออสเตรเลีย ให้ความสำคัญกับปัญหาและผลกระทบจากขยะพลาสติกที่มีต่อท้องทะเลและสัตว์ทะเล โดยในปี 2545 ภาครัฐร่วมมือกับผู้ค้าปลีกลดการใช้ถุงพลาสติกโดยตั้งเป้าหมายจะลดปริมาณการใช้ลงร้อยละ 50 ภายในปี 2548 ผลการดำเนินงานพบว่าในภาพรวมของประเทศมีผลการใช้พลาสติกลดลงร้อยละ 34

ญี่ปุ่น ออกกฎหมายส่งเสริมการใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของกฎหมายส่งเสริมการซื้อสีเขียว (Law on Promoting Green Purchasing) และออกกฎหมายการนำ

พลาสติกกลับมาใช้ โดยต้องการให้บริษัทนำผลิตภัณฑ์ของตนกลับมาใช้อีก ลดวัสดุที่ใช้และเพิ่มอายุผลิตภัณฑ์ เพื่อลดปริมาณของเสีย และใช้ซ้ำบางชิ้นส่วนจากผลิตภัณฑ์ที่นำกลับมาใช้อีก นอกจากนี้มีการกำหนดวันงดใช้ถุงพลาสติก (No plastic bag day) ในเดือนพฤศจิกายน เมื่อปี 2544 โดยได้รับความร่วมมือจากร้านค้าและตลาดเป็นจำนวนมาก ต่อมาในปี 2545 รัฐบาลญี่ปุ่นเริ่มใช้การจัดเก็บภาษีถุงพลาสติก ซึ่งร้านค้าต่าง ๆ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยทางร้านค้าจะมีสติ๊กเกอร์ให้กับผู้ที่มาซื้อของ และไม่ต้องกรณถุงพลาสติก เพื่อนำไปสะสมจนครบ 25 ดวง ก็จะสามารถนำสติ๊กเกอร์ไปแลกเงินเป็นจำนวน 100 เยน จากร้านค้าได้

สาธารณรัฐไอร์แลนด์ ถือเป็นประเทศต้นแบบในการออกมาตรการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับขยะพลาสติกโดยการเก็บภาษีถุงใหม่ทุกใบในอัตราราคา 15 ยูโรเซ็นต์ หรือประมาณใบละ 6 บาท เมื่อปี 2545 ซึ่งในปีแรกที่เริ่มเก็บภาษี พบว่า ไอร์แลนด์สามารถลดการใช้ถุงพลาสติกลงได้ประมาณร้อยละ 90 โดยภาษีที่จัดเก็บได้จะนำเข้ากองทุนสิ่งแวดล้อม (Environmental Fund) นำไปใช้ในโครงการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ต่อมาในปี 2550 ไอร์แลนด์ ขึ้นภาษีถุงพลาสติกเป็น 22 ยูโรเซ็นต์ ต่อใบ หรือประมาณ 9 บาทต่อใบ หลังจากมียอดใช้ถุงพลาสติกในช่วงปี 2547-2549 เพิ่มขึ้น ทำให้ในปี 2553 การใช้ถุงพลาสติกในไอร์แลนด์มีประมาณร้อยละ 11 ของปริมาณการใช้ก่อนดำเนินการ และจัดเก็บภาษีได้ประมาณ 20 ล้านยูโรต่อปี หรือประมาณ 829 ล้านบาท

บังคลาเทศ เป็นประเทศแรกของโลกที่ตัดสินใจห้ามการผลิตและใช้ถุงพลาสติกอย่างเด็ดขาด ตั้งแต่ปี 2545 โดยผู้ฝ่าฝืนจะถูกปรับสูงถึง 2,000 ดอลลาร์สหรัฐ เนื่องจากปัญหาขยะพลาสติกจำนวนมากที่เข้าไปอุดตันตามท่อระบายน้ำ จนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมครั้งใหญ่ ในปี 2534 และปี 2544 มาตรการห้ามการผลิตและใช้ถุงพลาสติกอย่างเด็ดขาดดังกล่าว ทำให้ชาวบังคลาเทศเลิกใช้และทิ้งถุงพลาสติกอย่างเด็ดขาด แล้วมาใช้ถุงที่ทำจากปอกระเจาซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นซึ่งเป็นถุงที่สามารถย่อยสลายได้ทั้งเป็นถุงที่ใช้พลังงานในการผลิตน้อยกว่าถุงพลาสติก

สาธารณรัฐประชาชนจีน มีคำสั่งห้ามผลิต จำหน่าย และแจกถุงพลาสติกขนาดบางกว่า 0.025 มิลลิเมตร รวมทั้งห้ามร้านค้าทุกประเภทแจกถุงพลาสติกให้แก่ลูกค้าเมื่อปี 2551 ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาสุขภาพแวดล้อม และต้องการลดปริมาณการใช้น้ำมันเพื่อนำมาผลิตเป็นพลาสติก ซึ่งสามารถประหยัดน้ำมันได้ถึง 3 ล้านตันต่อปี ขณะที่จีนมีความต้องการใช้น้ำมันที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวของจีนมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้ทั่วโลกเห็นว่าจีนตระหนักและเห็นความสำคัญของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากที่ผ่านมาทั่วโลกต่างจับตามองจีนว่าเป็นประเทศที่มีจุดอ่อนเรื่องการรักษาสุขภาพแวดล้อมมาโดยตลอด และหากนโยบายสัมฤทธิ์ผลก็จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ประเทศจีนได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

สาธารณรัฐอินเดีย หลังจากที่สาธารณรัฐอินเดียประกาศว่าจะเลิกใช้พลาสติกแบบใช้แล้วทิ้งทั่วประเทศภายใน พ.ศ. 2565 ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 รัฐบาลอินเดียได้กำหนดให้เริ่มที่เมืองมุมไบ เป็นเมืองแรก ซึ่งพลาสติกแบบใช้แล้วทิ้งที่จะเลิกใช้ในครั้งนี้ ครอบคลุมถึงแก้วพลาสติก ถุงพลาสติก และขวดพลาสติก โดยผู้ฝ่าฝืนมีโทษปรับสูงสุดถึง 12,000 บาทและโทษจำคุก 3 เดือน เจ้าหน้าที่เทศบาลของเมืองได้ถูกส่งไปประจำตามจุดต่าง ๆ เพื่อเริ่มตรวจตราร้านค้าและประชาชนที่ฝ่าฝืนกฎใหม่ โดยได้มีการปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยค่าปรับที่เริ่มต้นตั้งแต่ 2,400 บาท สำหรับผู้ฝ่าฝืนครั้งแรก ไปจนถึง 12,000 บาท และโทษจำคุก 3 เดือนสำหรับผู้ทำผิดซ้ำซาก สาธารณรัฐอินเดียเป็นประเทศที่มีปัญหาในการจัดการขยะมากที่สุดประเทศหนึ่งของโลก แม้ว่าโดยเฉลี่ยแล้ว คนอินเดียยังสร้างขยะน้อยกว่าประเทศพัฒนาแล้วมาก โดยสถิติคนอินเดียสร้างขยะ

พลาสติกคนละ 11 กิโลกรัมต่อคนต่อปี เมื่อเทียบกับคนอเมริกันที่เฉลี่ยอยู่ที่ 109 กิโลกรัมต่อคนต่อปี โดยกว่าครึ่งของขยะพลาสติกในโลกเพิ่งจะถูกผลิตขึ้นในช่วง 13 ปีที่ผ่านมา และราวครึ่งหนึ่งเชื่อว่าเป็นพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น ถุงพลาสติก หลอดพลาสติก แก้วพลาสติก ฯลฯ

ส่วนการจัดการขยะพลาสติกของประเทศไทย ในปัจจุบันมีแนวทางเป็นการจัดการขยะพลาสติกใน 2 วิธีการหลัก คือ การฝังกลบและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

การฝังกลบ ส่วนใหญ่เป็นเศษขยะถุงพลาสติกที่มีการปนเปื้อน ไม่คุ้มต้นทุนในการจัดเก็บและการล้างทำความสะอาดของผู้เก็บของใช้แล้วมาขายเป็นอาชีพ ได้แก่ ถุงร้อนถุงเย็นที่ใช้บรรจุอาหาร ถุงหิ้วหูหูของพลาสติก โดยขยะดังกล่าวจะถูกนำไปทิ้งในสถานที่ฝังกลบ หรือเทกองกลางแจ้ง ตามสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่อระบบการจัดการขยะมูลฝอยเนื่องจากขยะพลาสติกมีความคงทน ย่อยสลายตามธรรมชาติได้น้อย ทำให้สิ้นเปลืองพื้นที่ฝังกลบและงบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอย

การนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยผ่านกระบวนการรีไซเคิล (Recycle) และการใช้ซ้ำ (Reuse) เป็นทางเลือกที่ให้ประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุดทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติก แต่การรีไซเคิลผลิตภัณฑ์พลาสติกมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากพลาสติกมีหลากหลายชนิด การนำพลาสติกกลับมาใช้ใหม่จึงต้องแยกพลาสติกแต่ละชนิดออกจากกันก่อน สำหรับถุงพลาสติกในปัจจุบัน จึงถูกนำกลับเข้าสู่โรงงานเพื่อรีไซเคิลเพียงบางส่วนเท่านั้น ส่งผลให้มีถุงพลาสติกที่ถูกทิ้งเป็นขยะมูลฝอยในรูปแบบต่าง ๆ คงอยู่ในสภาพแวดล้อมเป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับขยะพลาสติกมากขึ้น รัฐบาลจึงมีนโยบายให้รณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติกและโฟม เพื่อลดผลกระทบอันเกิดจากการใช้ถุงพลาสติกและโฟม กรมควบคุมมลพิษจึงได้ทำการศึกษา รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานการศึกษา รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย กฎหมายและกฎระเบียบ บทความ ข้อมูลทางสถิติผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 และใช้หลักการ 3R คือ ลดการใช้ (Reduce) ที่แหล่งกำเนิด ใช้ซ้ำ (Reuse) ให้มากที่สุด และการนำมาแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) และได้จัดการประชุมระดมความคิดเห็นต่อการจัดทำ “ยุทธศาสตร์การจัดการขยะพลาสติกอย่างบูรณาการ” จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 3 ครั้ง และได้พัฒนาปรับปรุงยุทธศาสตร์ฯ เป็น “แผนจัดการขยะพลาสติกอย่างบูรณาการ (พ.ศ. 2560-2564)” ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559-2564) และ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reduce Reuse Recycle : 3R) ในการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกในภาพรวมของประเทศ ตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์การบริโภค และการจัดการขยะพลาสติกภายหลังการบริโภค เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีทิศทางในการดำเนินการจัดการขยะพลาสติก โดยมีมาตรการการจัดการประกอบด้วย 8 มาตรการ ดังนี้

1. พัฒนากลไกเครื่องมือทางการเงินการคลังเพื่อการจัดการขยะพลาสติก
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-Design)

3. จัดทำฐานข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับพลาสติก
4. ลดการแจกจ่ายถุงพลาสติก
5. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ และเสริมสร้างเครือข่ายร่วมใช้พลาสติกอย่างรู้คุณค่า
6. ส่งเสริมให้มีการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุและผลิตภัณฑ์ทดแทนพลาสติกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
7. ส่งเสริมการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์
8. ส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจรีไซเคิลพลาสติก

ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ 3 ประการ คือ ปริมาณขยะพลาสติกที่ต้องนำไปกำจัดลดลง มีการออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น และมีการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์หลังการบริโภคร้อยละ 60 ภายในปี 2564

ดังนั้น แม้พลาสติกเป็นวัสดุสังเคราะห์ที่มีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันของมนุษย์เพราะมีราคาถูก น้ำหนักเบา แข็งแรง ทนทาน และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย ทำให้พลาสติกกลายเป็นที่นิยมและมีปริมาณการใช้งานที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่พลาสติกได้ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดเก็บและทำลายขยะพลาสติกตามมา ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก เนื่องจากพลาสติกย่อยสลายได้ยาก ทำให้ตกค้างในแม่น้ำ ชุมชน และบางส่วนตกลงไปในทะเล ซึ่งทำให้สัตว์จำนวนมากตายจากการกินขยะพลาสติกเพราะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นอาหาร นอกจากนี้ขยะพลาสติกบางประเภทก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์และยังสามารถสะสมความเป็นพิษในสิ่งแวดล้อมและสายใยอาหารในระบบนิเวศ หลายประเทศจึงมีการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะพลาสติกด้วยการบังคับใช้มาตรการหลากหลายรูปแบบ อาทิ รณรงค์ด้วยความสมัครใจ และการใช้มาตรการทางภาษี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมจากผู้ก่อมลภาวะสู่สิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตสินค้า หรือแม้กระทั่งผู้บริโภค แต่สำหรับประเทศไทยแล้ว การบังคับใช้มาตรการจัดเก็บภาษีตามกฎหมายจะต้องมีการศึกษาถึงข้อดีและข้อเสียให้ถี่ถ้วน เนื่องจากมาตรการในลักษณะดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมถึงต่อระบบเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาครัฐจึงควรมีมาตรการดำเนินการตามความสมัครใจ โดยมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนควรมีการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนร่วมกันใช้มาตรการส่งเสริมการใช้วัสดุธรรมชาติที่ย่อยสลายได้แทนพลาสติกและโฟม ขณะที่หน่วยงานและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันผลักดันและบูรณาการการดำเนินงานตามแผนให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ผู้บริโภคซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการรับผิดชอบต่อปัญหาขยะพลาสติก ทุกคนจึงควรมีจิตสำนึกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีการใช้พลาสติกลดน้อยลงให้มากที่สุด และควรตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้งานพลาสติก โดยเฉพาะพลาสติกที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะพลาสติกลงอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

ชมธิรา ประจันท์. (2546). แนวทางการจัดการขวดพลาสติกพรีที่ที่ใช้บรรจุน้ำดื่มและน้ำอัดลมหลังการบริโภคในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม.

ณิชา บุรณสิงห์. (ตุลาคม 2559). **น้ำมันเชื้อเพลิงผลผลิตจากขยะพลาสติก**. สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2559/oct2559-1.pdf

นักวิทย์ฯ **หวังนอนกินพลาสติกช่วยรักษาสีสิ่งแวดล้อม**. (4 ตุลาคม 2558). สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก http://www.now26.tv/view/56755/นักวิทย์ฯ_หวังนอนกินพลาสติกช่วยรักษาสีสิ่งแวดล้อม.html
 นิทัศน์ จิระอรุณ. (ม.ป.ป.). **แนวทางแก้ไขปัญหาขยะพลาสติก**. สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก <http://www1.science.cmu.ac.th/department/ic/download/pic/dl2.pdf>

(ร่าง) **แผนจัดการขยะพลาสติกอย่างบูรณาการ (พ.ศ. 2560-2564)**. (ม.ป.ป.). สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก <http://infofile.pcd.go.th/law/DraftWastePlan60-64.pdf?CFID=2363405&CFTOKEN=70417777>

วาทกีนพลาสติกตายไม่ใช่ตัวแรก นำอายุไทยที่ 6 โลก ทั้งขยะลงทะเล. (4 มิถุนายน 2561). **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.thairath.co.th/content/1299011>

วาฬตายเกยตื้นเพราะทะเลเต็มไปด้วยมลพิษจากขยะพลาสติก. (26 มิถุนายน 2560). สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.creativecitizen.com/dead-whale/>

ศุสิทธิ์ แสงกระจ่าง, ปัทมา พลอยสว่าง, และ ปรีณดา พรหมหิตาธร. (2556). ผลกระทบของพลาสติกต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม. **วารสารพิษวิทยาไทย**, 28(1), 39–50.

สิตาวีร์ ธีรวิรุฬห์. (พฤษภาคม 2560). **พลาสติก : สิ่งปลอมปนในชีวิตและสิ่งแวดล้อม (Plastics : Extraneous Material that affect life and environment)**. สืบค้น 25 มิถุนายน 2561 จาก http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2560/may2560-1.pdf

ภาพอ้างอิง

วาฬตายเกยตื้นเพราะทะเลเต็มไปด้วยมลพิษจากขยะพลาสติก. สืบค้น 9 กรกฎาคม 2561 จาก <https://www.creativecitizen.com/dead-whale/>